

CENTAR ZA MIR, NENASILJE I LJUDSKA PRAVA - OSIJEK

INFORMATIVNO
PRAVNI
CENTAR

SRPSKI
DEMOKRATSKI
FORUM

PRAĆENJE PROVEDBE MJERA ANTIDISKRIMINACIJSKOG PRAVA USMJERENIH NA POBOLJŠANJE STATUSA RANJIVIH SKUPINA NA LOKALNOJ RAZINI: **8 STUDIJA**

Europska unija

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZA UDRUGE

Ova publikacija je izrađena uz financijsku potporu
Europske unije i Ureda za udruge Vlade RH.
Sadržaj ovog dokumenta je isključiva odgovornost Centra za mir Osijek.

CENTAR ZA MIR, NENASILJE I LJUDSKA PRAVA - OSIJEK

INFORMATIVNO
PRAVNI
CENTAR

SRPSKI
DEMOKRATSKI
FORUM

Izdavač:

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek

Za izdavača:

Angel Čabarkapa

Uredili:

Ljiljana Božić Krstanović, Daniela Širinić, Anka Kekez Koštro

Oblikovanje i tisak:

Grafika, Osijek

Naklada:

300 primjeraka

Osijek 2016.

ISSN 1847-0564

Prenošenje tekstova dopušteno uz navođenje izvora.

U pripremi tekstova i obradi podataka sudjelovali:

Ljiljana Božić Krstanović, Natalija Havelka, Nataša Kovačević, Marina Barić-Gačić,
Lejla Murić, Daniela Širinić, Anka Kekez Koštro, Tirena Leinert Novosel i Matej Sever

Projekt IPA 2011 *Civilno društvo za odgovorno upravljanje*

provodi se uz financijsku potporu Europske unije i Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Ova je publikacija izdana uz financijsku potporu Europske unije. Sadržaj ovog izvještaja isključiva je odgovornost *Centra za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek* i ni pod kojim okolnostima ne može se smatrati da odražava stav Europske unije.

Ova je publikacija nastala uz financijsku potporu Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske. Stajališta izražena u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

**PRAĆENJE PROVEDBE MJERA
ANTI-DISKRIMINACIJSKOG PRAVA USMJERENIH
NA POBOLJŠANJE STATUSA RANJIVIH SKUPINA
NA LOKALNOJ RAZINI:**

8 STUDIJA

Izveštaj uredili:
Ljiljana Božić Krstanović
Daniela Širinić
Anka Kekez Koštro

Studeni, 2016. godine

SADRŽAJ:

UVOD	7
2. Antidiskriminacija i dobro upravljanje	9
3. Metodologija praćenja provedbe politika	11
4. Rezultati praćenja	15
● Praćenje provedbe stambenog zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji	15
I. Broj podnesenih zahtjeva za stambeno zbrinjavanje i broj stambeno zbrinutih osoba	16
II. Stupanj informiranosti i zadovoljstva među žrtvama nasilja u obitelji	19
● Praćenje razine provedbe i razine učinkovitosti mjera <i>Garancije za mlade</i>	20
I. Razina informiranosti mladih o mjeri <i>Garancije za mlade</i>	22
II. Učinkovitost mjere: razina zadovoljstva i status korisnika mjere	23
III. Učinkovitost mjere: razina zadovoljstva poslodavaca korisnika mjere	25
● Praćenje provedbe čl. 22 Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina pri zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina	28
I. Postotak zaposlenika tijela državne uprave (TDU) i pravosudnih tijela (PT) koji se identificiraju kao pripadnici nacionalne manjine	29
II. Postotak zaposlenika tijela jedinica lokalne i područne samouprave (jedinice samouprave) koji se identificiraju kao pripadnici nacionalne manjine	32
III. Razina percipirane diskriminacije u postupku prijave za posao u TDU, PT-ima i jedinicama lokalne i područne samouprave	32
● Praćenje provedbe mjera Akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma 2013–2015. godine.	34
I. Razina zadovoljstva programom javnih radova među pripadnicima romske nacionalne manjine.	36

II. Razina zadovoljstva poslodavaca uključenih u program javnih radova za pripadnike romske nacionalne manjine.	37
● Praćenje razine i opsega provedbe mjera Nacionalne strategije za prava djece u RH 2014-2020 o osiguranju osobnih djeci s teškoćama u razvoju	39
I. Potreba učenika osnovnoškolske dobi za korištenjem usluga asistenata u nastavi	40
II. Uspješnost provođenja mjere asistenata u nastavi	41
● Praćenje razine i opsega provedbe mjera zapošljavanja Strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom na području grada Osijeka	43
I. Utvrđivanje razine i opsega provedbe mjere osiguranja zapošljavanja OSI u gradskim upravnim tijelima, ustanovama i trgovačkim društvima u vlasništvu Grada Osijeka	44
● Praćenje vrstu/e i opsega u kojem su stereotipi vezani uz osobe s invaliditetom dominantni u ciljanim lokalnim zajednicama.	45
I. Vrsta i opseg stereotipa vezanih uz osobe s invaliditetom u lokalnoj zajednici	46
● Praćenje provedbe članka 25. Zakona o zaštiti potrošača - osnivanje savjetodavnih tijela	48
I. Osnivanje i zadovoljstvo radom osnovanih Savjeta za zaštitu potrošača	50
5. Zaključak	52

UVOD

Izveštaj koji je pred vama nastao je provedbom projekta *Civilno društvo za odgovorno upravljanje*, financiranog sredstvima pomoći Europske unije iz programa IPA 2011 *Jačanje potpore organizacijama civilnoga društva za povećanje transparentnosti i dobrog upravljanja javne uprave u Hrvatskoj* i uz sufinanciranje Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Projekt su pokrenule i provode organizacije civilnoga društva Centar za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek, kao nositelj projekta, u partnerstvu s nacionalnim partnerima Informativno pravnim centrom iz Slavenskog Broda i Srpskim demokratskim forumom, Podružnicom iz Pakraca, te međunarodnim partnerima iz Nizozemske - Haškom akademijom za lokalnu upravu i PAX-om.

Svrha projekta je:

- osnažiti kapacitete lokalnih organizacija civilnog društva za praćenje, analizu i izvještavanje o provedbi politika povezanih s dobrim upravljanjem i antidiskriminacijom,
- osnažiti međusektorsko partnerstvo uspostavom lokalnih stručnih timova/platformi organizacija civilnog društva, lokalne uprave i javnih institucija u svrhu jačanja primjene načela dobrog upravljanja i antidiskriminacije na lokalnoj razini,
- podržati strukturirani dijalog između organizacija civilnog društva, lokalne uprave i javnih institucija, državnih tijela i stručnjaka, uz podršku stvaranju i promociji novih mehanizama za praćenje politika u području dobrog upravljanja i antidiskriminacije.

Aktivnosti projekta su jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva te lokalne uprave i javnih institucija kroz trening i follow-up trening sa stručnjacima; razvoj modela praćenja politika povezanih s načelima dobrog upravljanja i antidiskriminacije; uspostava međusektorske suradnje osnivanjem lokalnih ekspertnih timova/platformi u ciljanim gradovima; održavanje redovnih motivacijskih sastanaka s organizacijama civilnog društva i lokalnim platformama; praćenje politika povezanih s načelima dobrog upravljanja i antidiskriminacije; razvoj lokalnih akcijskih planova za uspostavu i/ili unapređenje ciljanih mjera i politika; izrada lokalnih izvješća o neovisnom praćenju politika povezanih s načelima dobrog upravljanja i antidiskriminacije i izrada završne analize/publikacije, prezentacija nalaza i preporuka iz završne analize na Regionalnom forumu uz sudjelovanje svih zainteresiranih dionika.

Direktni korisnici projekta su lokalne organizacije civilnog društva osnovane radi promicanja, ostvarivanja i zaštite ljudskih prava i prava i interesa ranjivih skupina i javnih institucija u čijoj je nadležnosti provođenje tih politika.

Projekt se provodi na području Republike Hrvatske, u šest gradova u Osječko-baranjskoj, Brodsko-posavskoj i Požeško-slavonskoj županiji: Osijek, Beli Manastir, Slavonski Brod, Nova Gradiška, Pakrac i Lipik.

2. ANTIDISKRIMINACIJA I DOBRO UPRAVLJANJE

Dobro upravljanje i zaštita ljudskih prava su nerazdvojni jer načela nediskriminacije i jednakosti predstavljaju set vrijednosti kojima se politički akteri moraju voditi i koje služe kao skup standarda učinkovitosti rada političkih institucija. Načela nediskriminacije i jednakosti ključna su u svakom sustavu zaštite ljudskih prava jer predstavljaju univerzalna ljudska prava prepoznata i zajamčena nizom nacionalnih i međunarodnih dokumenata. Načela zaštite ljudskih prava, posebno zaštita od diskriminacije, moraju biti sadržana u pravnim okvirima, politikama, programima i drugim mjerama, a bez dobrog upravljanja sadržaj političkih odluka ne može biti provođen na odgovarajući način.

Također, dobro upravljanje stavlja naglasak na pregovaranje svih strana zainteresiranih za poboljšanje ishoda javnih politika i sporazum o načelima upravljanja koje primjenjuju i redovito ocjenjuju svi zainteresirani dionici. Među ta načela, uz polaganje računa, reagiranje na potrebe građana, transparentnost odlučivanja i sudjelovanje svih zainteresiranih dionika, pripada i jednakost koja se promiče upravo kroz antidiskriminacijsku politiku. Za djelotvornu provedbu načela antidiskriminacijske politike i njezin pozitivan utjecaj na druge sektorske politike (obrazovne, socijalne) i ciljne skupine, nužno je pratiti realizaciju i učinak različitih mjera kojim se ta politika operacionalizira. Pri tome je, u kontekstu dobrog upravljanja, važno da uz tijela javne vlasti praćenje kontinuirano provode i zainteresirani dionici jer se samo tako osigurava uravnotežen uvid u stanje i relevantne preporuke za unapređenje tog stanja.

Načelo jednakog postupanja i načelo antidiskriminacije prepoznati su kao temeljne vrijednosti Europske unije u Povelji Europske unije o temeljnim pravima. Navedena načela uvrštena su i u skup pravnih propisa koje danas nazivamo europskim antidiskriminacijskim pravom. Najznačajnija promjena antidiskriminacijskog okvira Europske unije uvodi se 1997. godine usvajanjem Amsterdamskog ugovora. Naime, u članku 13. Ugovora o Europskoj zajednici prvi se put uvode nove diskriminacijske osnove te se antidiskriminacijsko pravo širi na rasno ili etničko podrijetlo, vjeru ili uvjerenje, invaliditet, dob i spolnu orijentaciju. Isti članak uvjetuje i usvajanje Direktive Vijeća 2000/43/EZ o primjeni načela jednakog postupanja prema osobama, neovisno o rasnom ili etničkom podrijetlu i Direktive Vijeća 2000/78/EC o općem okviru za jednako postupanje pri zapošljavanju i odabiru zvanja, koje se odnosi na dob, invaliditet, spolnu orijentaciju i vjeru na temelju kojih se u Hrvatskoj donosi Zakon o suzbijanju diskriminacije¹.

¹ Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin, OJ L 180/22-26. Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation, OJ L 303/16-22.

Valja naglasiti da i Ustav Republike Hrvatske u članku 3. izričito navodi jednakost kao najvišu vrednotu ustavnog poretka, te u člancima 14. i 15. jamči jednakost građana i posebno pripadnika nacionalnih manjina pred zakonom te iskorištavanje prava i sloboda neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Međutim, Zakon o suzbijanju diskriminacije osnova je nacionalnog antidiskriminacijskog prava jer prvi put općenito normira problematiku diskriminacije s ciljem osiguranja zaštite i promicanja jednakosti te stvaranja pretpostavki za ostvarivanje jednakih mogućnosti uređenjem zaštite od diskriminacije². Tako Zakon o suzbijanju diskriminacije, koji je na snazi od siječnja 2009. godine, definira zaštitu od diskriminacije na temelju niza diskriminacijskih osnova: rase ili etničke pripadnosti, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije. Zakon također navodi i pučkog pravobranitelja i posebne pravobraniteljice kao središnja tijela nadležna za suzbijanje diskriminacije te definira nadležnosti pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, pravobraniteljice za osobe s invaliditetom i pravobraniteljice za djecu u slučajevima kada se Zakon o suzbijanju diskriminacije ne poštuje na diskriminacijskim osnovama u njihovoj nadležnosti.

U kontekstu ovog izvještaja bitno je naglasiti da tijela državne uprave imaju veliku ulogu u prevenciji diskriminacije i provođenju antidiskriminacijskog prava jer se zakon primjenjuje na postupanje svih državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnih osoba s javnim ovlastima te na postupanje svih pravnih i fizičkih osoba. Zakon pretpostavlja i vrlo aktivnu ulogu organizacija civilnog društva pri praćenju provedbe propisanih normi, primjerice definira da se pučki pravobranitelj mora konzultirati s nizom organizacija civilnog društva, sindikata, udruga poslodavaca, crkvi i vjerskih organizacija te Savjeta za nacionalne manjine pri izradi redovitih izvješća.

Budući da je provedba Zakona o suzbijanju diskriminacije izazovna, potrebno je podići razinu svijesti građana o pravima i potrebama suzbijanja diskriminacije, ali i jačati kapacitete organizacija civilnog društva, lokalne uprave, javnih institucija i državnih tijela kao ključnih dionika provedbe antidiskriminacijskih okvira. U tu je svrhu 2008. godine usvojen Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije 2008. - 2013. te popratni Akcijski plan za razdoblje 2008. - 2009. godine za provedbu Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije 2008.-2013. te Akcijski plan za razdoblje 2011.- 2013. za provedbu Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije 2008. - 2013. koji su sadržavali mjere, nositelje i rokove za izvršenje mjera te iznose i izvore sredstava koja su osigurana za

² Ana Horvat: Novi standardi hrvatskoga i europskoga antidiskriminacijskog zakonodavstva, Zbornik PFZ, 58, (6) 1453-1498 (2008)

provedbu pojedine mjere. Nedavno je završila javna rasprava o Prijedlogu Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2016. do 2021. godine³.

Bitno je napomenuti da uz Zakon o suzbijanju diskriminacije, postoji velik broj pravnih propisa koji čine antidiskriminacijsko pravo jer sadrže antidiskriminacijske odredbe. Primjerice, Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, Zakon o radu, Zakon o ravnopravnosti spolova, Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Zakon o državnim službenicima ili Kazneni zakon. Nadalje, u posljednjih desetak godina doneseni su i brojni nacionalni programi, politike i strategije koji svojim odredbama sadrže zaštitu od diskriminacije kao što su: Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava 2008. - 2011., Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova za razdoblje od 2006. do 2010., Nacionalni program za Rome (2003.), Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005. - 2015., Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece 2005. - 2012., Nacionalni program djelovanja za mlade (2003.) ili Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015.

3. METODOLOGIJA PRAĆENJA PROVEDBE POLITIKA

Praćenje (monitoring) javnih politika proces je sustavnog prikupljanja relevantnih podataka o provedbi aktivnosti, primjeni instrumenata i o ostvarivanju ciljeva politike tijekom same provedbe. Dok provoditeljima strateških dokumenata praćenje osigurava redovitu i sustavnu provjeru napretka provedbe, zainteresiranim dionicima ono osigurava pouzdanu analitičku podlogu za zagovaračko djelovanje kojim se utječe na unapređenje procesa oblikovanja i provedbe javnih politika. Učinkovitost tog utjecaja uvelike je ovisna o obuhvatnosti i pouzdanosti prikupljenih dokaza o provedbi politike koja se prati te o kvaliteti metodološkog postupka kojim se analiziraju prikupljeni dokazi. Ova dva aspekta praćenja bila su, stoga, u fokusu projektnih aktivnosti jačanja kapaciteta lokalnih dionika antidiskriminacijske politike u Hrvatskoj.

U cilju što sveobuhvatnije provedbe relevantnih zakonskih okvira i mjera sustava antidiskriminacije, koordinatori iz triju županija na području kojih se provodi projekt - Osječko-baranjska, Brodsko-posavska i Požeško-slavonska proveli su analizu i sastavili popis lokalnih organizacija civilnog društva iz Osijeka, Belog Manastira, Slavonskog Broda, Nove Gradiške, Pakraca i Lipika koji, sukladno područjima djelovanja te ciljanim korisnicima, ispunjavaju osnovne preduvjete za sudjelovanje u aktivnostima praćenja. Informacija o projektu s pozivom za sudjelovanje u projektnim aktivnostima upućena je na ukupno 126 e-mail adresa organizacija civilnog društva (76 Osječko - baranjska županija, 35 Brodsko - posavska županija, 15 Požeško - slavonska županija). Uz poziv je poslan i anketni upitnik s pitanjima o području djelovanja udruge i ciljnim skupinama korisnika te uočenim problemima vezano uza ciljanu sku-

³ Prijedlog Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2016. do 2021. godine

pinu. Koordinator i su komunicirali s predstavnicima udruga preko e-maila, telefona i u neposrednim kontaktima na sastancima. Održano je ukupno 14 pripremnih individualnih sastanaka s udrugama i 3 zajednička motivacijska s više udruga. Na upućeni poziv pristigla su 32 ispunjena anketna upitnika (12 Osječko - baranjska županija, 12 Brodsko - posavska županija, 8 Požeško - slavonska županija). Koordinator i za svaku od triju županija analizirali su prijave prema procijenjenim kapacitetima udruga, području djelovanja i ciljanim korisnicima, razini suradnje s lokalnom upravom te razlozima koji ih motiviraju na sudjelovanje u projektnim aktivnostima kako bi odabrali različite organizacije iz projektom ciljanih skupina i proveli ravnomjeran obuhvat udruga. Na području Pakraca i Lipika relativno je mali broj aktivnih udruga iz svih ciljanih skupina pa je najveći broj ispunjenih anketnih upitnika pristigao iz vijeća različitih nacionalnih manjina. Koordinator i su sastavili liste udruga po gradovima i županijama, a nakon toga objedinili smo preliminarnu listu za sve tri županije (6 gradova).

Prvotna je namjera projekta bila da cilijane organizacije civilnih društava prate provedbu mjera iz Nacionalne strategije za borbu protiv diskriminacije. Kako ona ni do danas nije usvojena, aktivnosti praćenja usmjerene su na one izvore antidiskriminacijskog prava koji sadrže antidiskriminacijske odredbe, a pripadaju djelokrugu organizacija civilnog društva uključenih u provedbu projekta.

U svrhu definiranja ciljeva praćenja i osnaživanja kapaciteta organizacija civilnog društva, organizirana su dva treninga. Prvi na početku provedbe projekta po nazivom *Monitoring politika povezanih s dobrim upravljanjem i antidiskriminacijom* i popratni trening u drugoj godini provedbe projekta pod nazivom *Izvjешavanje - od prikupljanja podataka do interpretacije i prezentacije izvještaja*. Sudionici treninga bili su predstavnici udruga koje se bave manjinama, ženama, osobama s invaliditetom, mladima, potrošačima, Romima i predstavnici lokalne samouprave i javnih institucija iz 6 ciljanih gradova provedbe projekta⁴.

Interaktivnim prezentacijama i grupnim radom u manjim skupinama sudionici/ce prvog treninga stekli su znanja o institucionalnom i zakonodavnom okviru za zaštitu od diskriminacije u Hrvatskoj, međunarodnim standardima o dobrom upravljanju i antidiskriminaciji, važnosti monitoringa u suzbijanju diskriminacije i promicanju dobrog upravljanja, monitoringu i primjeni indikatora, postavljanju konkretnog mehanizma praćenja, definiranju fokusa monitoringa, indikatora i izvora podataka.

⁴ Na treninzima su sudjelovale udruge Centar za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek, Centar za podršku i razvoj civilnog društva „Delfin“, Gradanska inicijativa „NG-Buntovnici“ Nova Gradiška, Informativno pravni centar Slavonski Brod, Klub žena Pakrac, Udruga osoba s invaliditetom „Loco-Moto“ Slavonski Brod, Mirovna grupa OAZA Beli Manastir, Organizacija za građanske inicijative Osijek, Projekt građanske demokratske inicijative - PGDI Beli Manastir, PRONI - Centar za socijalno podučavanje Osijek, Romski centar za promicanje i zaštitu ljudskih prava Slavonski Brod, Srpski demokratski forum, SKD Prosvjeta - Pakrac-Lipik, Vijeće srpske nacionalne manjine grada Lipika, Vijeće srpske nacionalne manjine grada Pakraca, „Vivak“ - udruga za kreativni razvitak djece i mladih Slavonski Brod, „Vrapčići“ - udruga za unaprijeđenje duševnog zdravlja Slavonski Brod, Udruga „Potrošački forum“ Osijek, Županijsko vijeće srpske nacionalne manjine Požeško-slavonske županije i predstavnik/ca lokalne uprave/javnih institucija iz Grada Osijeka, Upravni odjel za socijalnu skrb i zdravstvo i Upravni odjel za društvene djelatnosti Grada Belog Manastira - Baranjska razvojna agencija, Grada Slavonskog Broda - Razvojna agencija Grada Slavonskog Broda, dogradonačelnik Grada Pakraca, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Grada Osijeka, Centar za socijalnu skrb Slavonski Brod, dožupan Požeško-slavonske županije.

U sklopu prvog treninga predstavnici organizacija civilnoga društva, sudionici treninga, predložili su mjere iz nacionalnih/lokalnih strategija/planova, odnosno zakona čiju bi provedbu željeli pratiti jer imaju utjecaj na ostvarivanje određenih prava za ciljane skupine kojima se bave u svom radu. Tijekom treninga identificirane su 4 ciljane skupine - žene, mladi, osobe s invaliditetom i pripadnici nacionalnih manjina, ranjive skupine u riziku od diskriminacije koje će praćenje obuhvatiti. Predstavnici organizacija civilnog društva potom su u manjim skupinama identificirali ključne probleme i/ili mjere iz nacionalnih politika čija provedba nije zadovoljavajuća, a koje imaju utjecaj na skupinu o kojoj se skrbe. Budući da su se među izabranim organizacijama civilnog društva nalazile i udruge koje u svom fokusu rada imaju specifične ciljane skupine poput Roma, potrošača i djece/mladih do 18 godina, dogovoreno je da će se za svaku ciljnu skupinu razviti posebni okviri monitoringa.

Provedbom treninga, ali i kasnijim individualnim savjetovanjem s predstavnicima organizacija civilnoga društva, pripremljeno je 8 monitoring formi. Za svaku monitoring formu određen je opći cilj, cilj zagovaranja, definirana ciljna skupina i razgraničeno područje fokusa. Kako bi se osigurala provedba neovisnog praćenja, svaka forma monitoringa sadržavala je i detaljan plan provedbe definiranjem metodologije istraživanja. Svaka monitoring forma sadržavala je okvir indikatora koji obuhvaća indikator, definiciju, razinu razvrstavanja, izvore verifikacije, intervale mjerenja i organizaciju odgovornu za prikupljanje podataka.

Slijedom navedenih aktivnosti, izrađeno je osam monitoring formi koje su obuhvatile 6 ciljnih skupina (mladi, žene žrtve nasilja u obitelji, osobe s invaliditetom, nacionalne manjine, djeca s teškoćama u razvoju i potrošači).

Udruge koje se bave pravima žena pratile su učinkovitost provedbe *Mjere 7. Osigurati trajno i privremeno stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji sukladno raspoloživim stambenim prostorima* Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji od 2011. do 2016. godine.

Udruge za mlade pratile su razinu informiranosti i razinu učinkovitosti mjera *Garancije za mlade* među mladima i među poslodavcima.

Vijeća nacionalnih manjina i manjinske udruge odlučile su istraživanjem utvrditi do koje se mjere primjenjuje *čl. 22 Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina pri zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina u tijelima državne uprave i pravosudnim tijelima u lokalnim sredinama*.

Dvije romske udruge pratile su provedbu mjere *2.4.3. Organizirati programe javnih radova i uključiti dugotrajno nezaposlene osobe, pripadnike romske nacionalne manjine* iz Akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma 2013. - 2015. godine.

Dvije udruge, čiji su prioritetni korisnici učenici s teškoćama u razvoju, odlučile su utvrditi razinu i opseg provedbe *mjere D.2.6. Osigurati mobilne stručne timove i/ili*

osobnog asistenta radi pružanja pomoći i podrške u odgojno-obrazovnom procesu i zadovoljavanja potreba djece s teškoćama u razvoju unutar Nacionalne strategije za prava djece u RH 2014-2020. koje se odnose na ostvarenje cilja D.2. Unaprijediti inkluzivni odgoj i obrazovanje djece s teškoćama u razvoju.

Osječko Društvo za pomoć osobama s intelektualnim teškoćama odlučilo je utvrditi razinu i opseg provedbe mjere 2.6.1. *Realizacija mjera i aktivnosti u skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanja osoba s invaliditetom* iz lokalne Strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom na području grada Osijeka za razdoblje od 2011. do 2015. godine, kojom se osigurava zapošljavanje osoba s invaliditetom u gradskim upravnim tijelima, ustanovama, trgovačkim društvima u vlasništvu Grada Osijeka.

Udruge koje se bave osobama s invaliditetom odlučile su istražiti i utvrditi vrstu/e i opseg u kojem su stereotipi vezani uz osobe s invaliditetom dominantni u ciljanim lokalnim zajednicama.

Udruga za zaštitu potrošača odlučila je *istražiti provedbu članka 25. Zakona o zaštiti potrošača (osnivanje Savjetodavnih tijela u gradovima u Osječko – baranjskoj, Brodsko – posavskoj i Požeško – slavonskoj županiji)*.

Nakon što su izrađene monitoring forme za praćenje mjera i politika za različite ciljane skupine, 22 suradničke organizacije⁵ uključile su se i provodile neovisni monitoring svaka u svom području djelovanja u razdoblju od srpnja 2015. do zaključno rujna 2016. godine. Tijekom provedbe monitoringa, organiziran je i drugi trening čija je namjera bila upoznati sudionike s elementima izvještavanja o monitoringu. Teme treninga su uključivale prikupljanje i sistematizaciju podataka, analizu podataka te strukturu izvještaja, prikaz glavnih rezultata, oblikovanje zaključaka i izradu policy preporuka. Cilj treninga bio je osnažiti analitičke kapacitete sudionika kako bi mogli izraditi profilirane izvještaje na kojima će temeljiti buduće zagovaračke aktivnosti svojih organizacija.

⁵ Neovisni su monitoring provodile sljedeće organizacije: Društvo za pomoć osobama s intelektualnim teškoćama Osijek, Građanska inicijativa „NG-Buntovnici“ Nova Gradiška, Klub žena Pakrac, Latica - udruga roditelja djece i osoba s posebnim potrebama gradova Pakrac i Lipik, Loco-Moto - udruga osoba s invaliditetom Slavonski Brod, Mirovna grupa OAZA Beli Manastir, Organizacija za građanske inicijative Osijek, Projekt građanske demokratske inicijative - PGDI Beli Manastir, PRONI - Centar za socijalno podučavanje Osijek, Romski centar za promicanje i zaštitu ljudskih prava Slavonski Brod, SKD „Prosvjeta“ - Pakrac-Lipik, Udruga „Potrošački forum“ Osijek, Udruga romskog prijateljstva „Luna“ Beli Manastir, Udruga slijepih Nova Gradiška, Udruga slijepih Pakrac, Udruga za prevenciju socijalnopatološkog ponašanja mladih „Prevenција“ Nova Gradiška, Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Lipika, Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Pakraca, „Vivak“ - udruga za kreativni razvoj djece i mladih Slavonski Brod, „Vrapčići“ - udruga za unaprijeđenje duševnog zdravlja Slavonski Brod, Ženska udruga „Izvor“ Tenja, Županijsko vijeće srpske nacionalne manjine Požeško-slavonske županije

4. REZULTATI PRAĆENJA

Nakon završetka razdoblja praćenja, svaka je organizacija izradila izvještaj monitoringa s nalazima i preporukama koje predstavljamo za svaku formu monitoringa zasebno.

Praćenje provedbe stambenog zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji

Cilj zagovaranja: zagovaranje poboljšanja provedbe mjere.

Opći cilj: praćenje učinkovitosti provedbe mjere 7. Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji 2011.- 2016. pod nazivom *Osigurati trajno i privremeno stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji, sukladno raspoloživim stambenim prostorima* u poglavlju VI *Zbrinjavanje i podrška žrtvama nasilja u obitelji*.

Ciljne skupine: žrtve rodno uvjetovanog nasilja.

Područja fokusa: stambeno zbrinjavanje.

Analizirajući probleme žrtava nasilja u obitelji Nacionalnom strategijom zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje 2011.- 2016., kao jedan od akutnih prioriteta istaknuto je poboljšanje statusa žrtava s aspekta stanovanja. Žrtve nasilja zajedno sa svojom djecom, nakon izlaska iz skloništa najčešće se suočavaju upravo s problemom stambenog zbrinjavanja. Kako bi se ubrzalo rješavanje ovih potreba Nacionalnom strategijom postavljen je cilj – *Osigurati stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji*. Kako bi se zacrtani cilj i realizirao predviđena je mjera 7. *Osigurati trajno i privremeno stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji sukladno raspoloživim stambenim prostorima*. Određeni su nositelj mjere, a to je od 2014. novoustrojeni Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje, a kao sunositelji su Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama, centri za socijalnu skrb te jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Osim toga, utvrđene su aktivnosti, rokovi i pokazatelji uspješnosti. Aktivnosti predviđene ovom mjerom su, osim utvrđivanja prava na stambeno zbrinjavanje i osiguranja stambenog objekta, i vođenje posebnih evidencija o podnositeljima zahtjeva i evidencije o stambenom zbrinjavanju žrtava nasilja u obitelji.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova je od donošenja Nacionalne strategije pratila poticala i kontinuirano isticala potrebu provedbe navedene mjere. Međutim, u svim svojim izvještajima za razdoblje važenja Nacionalne strategije, izuzev 2011. godine, nije zabilježila stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji. Prethodni nositelj ove mjere (Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva) naveo je da su tijekom 2011. godine u Hrvatskoj stambeno zbrinute 4 osobe - žrtve nasilja u obitelji, a u kasnijim izvještajnim razdobljima nije zabilježen nijedan slučaj zbrinjavanja žrtava nasilja u obitelji. U dostavljenim izvješćima pravobraniteljici za ravnopravnost spolova, kako nositelja, tako i sunositelja navedene mjere, nema

podataka o evidencijama o podnositeljima zahtjeva i broju zaprimljenih zahtjeva za stambeno zbrinjavanje žrtava obiteljskog nasilja niti o rokovima rješavanja, a prema utvrđenim pokazateljima uspješnosti. No, kao primjer dobre prakse pravobraniteljica ističe Grad Zagreb koji je donio *Zagrebačku strategiju zaštite od nasilja u obitelji 2011-2016*. Provodeći Nacionalnu strategiju i Zagrebačku strategiju, Grad Zagreb je žrtvama obiteljskog nasilja u razdoblju od 2012. - 2015. dao u najam ukupno 62 stana. To su ujedno jedini dostupni podaci na nacionalnoj razini. Ne postoje podaci iz kojih možemo pratiti provedbu mjere na lokalnoj razini. Dodatno, ne postoje podaci iz kojih možemo procijeniti u kojoj mjeri su korisnici mjere informirani o mogućnosti podnošenja zahtjeva za stambeno zbrinjavanje te eventualnom broju podnesenih zahtjeva i njihovom rješavanju.

Zbog navedenih nedostataka u temeljnim pokazateljima, proces praćenja usmjeren je na ostvarenje praćenja učinkovitosti mjere prikupljanjem podataka na temelju sljedećih pokazatelja: mjerenje odnosa između broja podnesenih zahtjeva za stambeno zbrinjavanje i broja stambeno zbrinutih osoba u usporedbi s brojem podnesenih zahtjeva i mjerenje stupnja informiranosti i zadovoljstva među žrtvama nasilja u obitelji u odnosu na stambeno zbrinjavanje u Osječko-baranjskoj županiji.

Da bi ostvarili ciljeve praćenja, pripremljena su dva anketna upitnika: anketni upitnik za žrtve nasilja u obitelji te anketni upitnik za nositelja i sunositelje provedbe mjere. Istraživanje su provele Ženska udruga „Izvor“, Mirovna grupa OAZA i Klub žena Pakrac na području Osječko-Baranjske i Požeško-slavonske županije te u gradovima Osijek, Pakrac, Lipik i Beli Manastir. Istraživanjem je obuhvaćeno 26 žrtava nasilja u obitelji te 8 institucija, nositelja i sunositelja mjere. U Osječko-baranjskoj županiji obuhvaćeno je 17 ispitanica te su upitnici upućeni Centru za socijalnu skrb Osijek, Uredu državne uprave u Osječko - baranjskoj županiji, Agenciji za pravni promet i posredovanje nekretninama, Gradu Osijeku, Gradu Belom Manastiru i Centru za socijalnu skrb Beli Manastir. U Požeško-slavonskoj županiji obuhvaćeni su 9 ispitanica i 4 ustanove, od kojih su samo dvije ispunile upitnik, Centar za socijalnu skrb Pakrac i Ured državne uprave u PS županiji - Ispostavi Pakrac.

I. Broj podnesenih zahtjeva za stambeno zbrinjavanje i broj stambeno zbrinutih osoba

Rezultati praćenja Ženske udruge „Izvor“ Tenja pokazuju da je svih 8 ispitanica podnijelo zahtjev za stambeno zbrinjavanje. Zahtjev je predan Državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje, a u tri slučaja i Gradu Osijeku. Od 8 podnesenih zahtjeva, samo je o jednom odlučeno, i to pozitivno, a u ostalim slučajevima ispitanice nisu primile nikakav odgovor. Važno je istaknuti da su tri od osam ispitanica u trenutku podnošenja bile u nekoj od sigurnih kuća zajedno sa svojom djecom. Tu su okolnost

eksplicitno istaknule u svom zahtjevu koji su uputile Državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje. Nijedan od ta tri zahtjeva, za koje je zatraženo hitno rješavanje, nije riješen za vrijeme prava na boravak u sigurnoj kući.

Bitno je naglasiti da je u jednom evidentiranom slučaju nakon izlaska iz sigurne kuće ispitanica zajedno s dvoje djece školske dobi završila na ulici bez ikakvih prihoda niti mogućnosti za privremenim zbrinjavanjem. S obzirom na to da je bila smještena u sigurnu kuću koja se ne nalazi na mjestu njezina prebivališta, obraćala se nadležnim institucijama (Centar za socijalnu skrb Zagreb, Grad Zagreb). Kontaktirala je i Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje kako bi provjerila u kojoj je fazi njezin zahtjev i pojasnila situaciju u kojoj se nalazi, ali nije uspjela ostvariti nikakva prava s obrazloženjem formalnopravnih prepreka uvjetovanih prebivalištem (CSS i Grad Zagreb), a od Državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje dobila je informaciju da Ured trenutno rješava zahtjeve Sisačko-moslavačke županije.

Mirovna grupa "Oaza" izvještava da su dvije od devet ispitanica podnijele zahtjev za stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji. Zahtjev su podnijele Uredu državne uprave, Službi za imovinsko-pravne odnose u Osječko-baranjskoj županiji. Jednoj je zahtjev pozitivno riješen. Na listi prvenstva Ureda državne uprave, Službe za imovinsko-pravne odnose, nalazi se na 19. mjestu. No, stambeni objekt još joj nije dodijeljen zbog nedostatka stambenih jedinica. Također, sunositelji provedbe mjere na lokalnoj razini jedinica lokalne samouprave, Grad Beli Manastir i Centar za socijalnu skrb Beli Manastir, nisu evidentirali nijedan zahtjev za stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji u 2015. godini i nemaju saznanja jesu li neka druga tijela zaprimila takve zahtjeve.

Sunositelj mjere na nacionalnoj razini, Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama, nije primio nijedan zahtjev za stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u 2015. godini, a nema saznanja jesu li druga tijela primila zahtjeve i je li o njima odlučeno. Lokalni sunositelj mjere Centar za socijalnu skrb Osijek primio je jedan zahtjev za stambeno zbrinjavanje, ali nema saznanja je li o njemu odlučeno. Ured državne uprave u Osječko - baranjskoj županiji evidentirao je tijekom 2015. godine 2 zahtjeva za stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji. Oba su zahtjeva proslijeđena DUO-SZ-u u Zagreb. Svi predmeti su negativno riješeni.

Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje je naveo da je primio 5 zahtjeva za hitno stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji. U svom odgovoru ističu da prema čl. 19.a. Zakona o područjima posebne državne skrbi iznimno mogu omogućiti stambeno zbrinjavanje izvan Liste prvenstva u posebnim okolnostima kao što su teška oštećenja stambenih objekata zbog elementarne nepogode (požar, poplava i sl.) uz pisanu preporuku centra za socijalnu skrb ili načelnika općine i uz prijedlog Povjerenstva za hitno stambeno zbrinjavanje koje je u tu svrhu osnovano. Povjerenstvo

je svih pet spomenutih zahtjeva odbilo i to iz razloga neispunjavanja gore navedenih kriterija. Osim toga, ističu da sukladno Zakonu o ustrojstvu i djelokrugu ministarstva i drugih središnjih tijela državne uprave stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji nije u njihovu djelokrugu nego u djelokrugu Ministarstva socijalne politike i mladih, te da bi uz odgovarajuću izmjenu spomenutog Zakona bilo moguće i stambeno zbrinjavanje žrtava obiteljskog nasilja jer Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje raspolaže određenim brojem stambenih jedinica. Dakle, Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje negira da je nositelj provedbe mjere 7. Nacionalne strategije.

Treba naglasiti da je problem identifikacije stvarnog nositelja ove mjere konstatirala i pravobraniteljica za ravnopravnost spolova u svojim izvješćima za 2014. i 2015. godinu te je u tom smislu dala i preporuku da ministarstvo zaduženo za praćenje provedbe Nacionalne strategije treba odrediti nositelja mjere 7. te osigurati njegovu djelotvornu i učinkovitu provedbu na način da nositelj osigura svu potrebnu infrastrukturu (financijsku, pravnu i stambenu), što uključuje i izradu provedbenih propisa, kako bi se mjera u što kraćem roku počela provoditi. Na temelju ove preporuke, Ministarstvo socijalne politike i mladih, kao tijelo zaduženo za praćenje provedbe Nacionalne strategije, dostavilo je Mišljenje Hrvatskom saboru. U mišljenju se ističe da je za poslove koji se odnose na stambeno zbrinjavanje, među ostalima i žrtava nasilja u obitelji, zadužen Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje. Nadalje, sukladno svom djelokrugu navedeno ministarstvo može sudjelovati u izradi pravnih propisa vezanih uz stambeno zbrinjavanje, međutim osiguravanje financijskih sredstava te stambenih jedinica namijenjenih stambenom zbrinjavanju žrtava nasilja u isključivoj je nadležnosti Državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje kao nositelja provedbe mjere.

Prema anketi Kluba žena Pakrac, samo je jedna osoba podnijela zahtjev za stambeno zbrinjavanje. Zahtjev je podnesen Gradu Pakracu, odnosno Uredu državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji. Prikupljeni podaci pokazuju da po ponesenom zahtjevu nije postupano, odnosno nije doneseno nikakvo rješenje. Taj je podatak evidentan i iz Anketnog upitnika koji smo prosljedili Uredu državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji - Ispostava Pakrac, gdje je navedeno da su primili ukupno 1 zahtjev za stambeno zbrinjavanje i da je još uvijek u procesu rješavanja. Zanimljiva je i činjenica da u anketnom upitniku koji je ispunjenio Centar za socijalnu skrb, ta institucija tvrdi da nije nadležna za provedbu mjere stambenog zbrinjavanja žrtava obiteljskog nasilja, iako je definirani kao sunositelji Mjere 7. Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje 2011. - 2016.

Iz dobivenih podatka zaključujemo da se navedena mjera u praksi ne provodi jer nadležna državna tijela ne postupaju u cilju njezine provedbe. U prilog tomu govori i činjenica da unatoč svim nastojanjima nije sasvim sigurno koje je tijelo nositelj provedbe mjere. Budući da nositelj mjere nije izradio nikakve provedbene propise, na podnositeljice zahtjeva - žrtve nasilja u obitelji primjenjuje se potpuno neprimjeren Zakon o

područjima posebne državne skrbi. Postojeći model stambenog zbrinjavanja prema tom zakonu je nepovoljan, diskriminatoran i bez učinka jer su žrtve unaprijed isključene iz mogućnosti stambenog zbrinjavanja po tom modelu. Štoviše, nema naznaka da su se na lokalnoj/regionalnoj razini počele stvarati pretpostavke za sustavno i trajno rješavanje potreba zbrinjavanja žrtava nasilja u obitelji.

II. Stupanj informiranosti i zadovoljstva među žrtvama nasilja u obitelji

Rezultati praćenja Ženske udruge „Izvor“ Tenja pokazuju da je svih 8 ispitanica saznalo od pružatelja besplatne pravne pomoći da kao žrtve nasilja u obitelji imaju mogućnost podnijeti zahtjev za stambeno zbrinjavanje te su to i učinile.

Rezultati praćenja Mirovne grupe „Oaza“ pokazuju da su također sve ispitanice od pružatelja besplatne pravne pomoći saznale da kao žrtve nasilja u obitelji imaju mogućnost podnijeti zahtjev za stambeno zbrinjavanje ako im je to potrebno. S druge strane, rezultati Kluba žena Pakrac ukazuju da su samo 3 osobe od 9 ispitanih informirane o pravima vezanim uz stambeno zbrinjavanje žrtava obiteljskog nasilja. Nadalje, nijedna anketirana osoba nije dobila informaciju o navedenom pravu preko medija, što govori o podzastupljenosti te problematike u javnim medijima.

Budući da je samo jednoj ispitanici odobren zahtjev za stambeno zbrinjavanje i dodijeljen stan na korištenje, imamo jako malo informacija o stupnju zadovoljstva uslugom. Ispitanica je djelomično zadovoljna dodijeljenim stambenim prostorom jer svojom veličinom nije primjeren za djecu različitog spola i dobi.

Zaključno, žrtve obiteljskog nasilja nisu dovoljno informirane o mogućnostima koje pruža Nacionalna strategija, posebno u dijelu koji se odnosi na stambeno zbrinjavanje. Nacionalnoj strategiji nedostaju mehanizmi koordinacije koji bi obuhvaćali sve dionike zadužene za informiranje o mogućnostima koje nudi Strategija, psiho-socijalno savjetovanje žrtava, osiguranje određenog broja stambenih objekata te vođenje evidencije o žrtvama obiteljskog nasilja na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini.

PREPORUKE

- Preispitati cjelokupnu politiku stambenog zbrinjavanja te donijeti zakon o stambenom zbrinjavanju koji bi objedinio prevelik broj sada važećih propisa koji reguliraju istu problematiku i koji bi vrijedio za cjelokupni teritorij Hrvatske.
- Zakonom je neophodno obuhvatiti različite modele stambenog zbrinjavanja i utvrditi kriterije za stambeno zbrinjavanje za svaku ranjivu skupinu kojoj je pomoć potrebna.
- Do donošenja sveobuhvatnog i djelotvornog rješenja, potrebna je naglašena inicijativa lokalne i područne (regionalne) samouprave u intenzivnijem rješavanju stambenih potreba ove socijalne grupe.

Praćenje razine provedbe i razine učinkovitosti mjera *Garancija za mlade*

Cilj zagovaranja: zagovarati za unapređenje provedbe i povećanje učinkovitosti mjere *Garancija za mlade*

Opći cilj: monitoring razine provedbe i razine učinkovitosti mjera *Garancija za mlade*.

Ciljne skupine: mladi (15 - 30).

Područja fokusa: zapošljavanje.

Opći cilj monitoringa je mjeriti informiranost mladih ljudi o mjeri *Garancija za mlade* i izmjeriti učinkovitost i utjecaj mjera na dugoročno zapošljavanje mladih kroz prikupljanje potrebnih podataka. Razina nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj izrazito je visoka. Prema podacima Eurostata, u Republici Hrvatskoj ukupna je stopa nezaposlenosti u 2015. godini iznosila 16,3 %, a u 2014. godini 17,3 %. Stopa nezaposlenosti mladih od 15 do 24 godine u 2015. godini iznosila je 43 %, u usporedbi sa 45,5 % u 2014. godini. Kao odgovor na negativne trendove u prosincu 2012. ,Vijeće EU-a usvojilo je političke smjernice pod nazivom *Paket mjera za zapošljavanje mladih*, usmjerene poboljšanju prijelaza mladih ljudi iz sustava obrazovanja na posao. Jedna od preporuka je o uspostavi *Garancije za mlade*, čiji je cilj povećati zapošljivost i zapošljavanje mladih građana Europske unije na način da osobama mlađim od 25 godina treba osigurati zaposlenje, naukovanje, pripravništvo ili nastavak obrazovanja u roku od četiri mjeseca nakon izlaska iz sustava obrazovanja, tj. završetka formalnog obrazovanja ili u slučaju nezaposlenosti.

Provedba *Garancije za mlade* počela je u Europskoj uniji, kao i u Republici Hrvatskoj, 1. siječnja 2014. godine, kada je paket mjera za mlade dopunjen dodatnim mjerama. Te dodatne mjere usmjerene su na podizanje kompetencija i pripremu mladih za zapošljavanje, a posebice jačanje i uključivanje mladih u poduzetništvo i razvoj organizacija civilnog društva. Na inicijativu RH i nekih drugih članica EU-a, gornja dobna granica povećana je na 29 godina. Prema podacima Vlade Republike Hrvatske, u reformi *Garancija za mlade* u 2013. godini mjere je koristilo 29.803 mladih od 15 do navršениh 30 godina života, a u 2014. godini taj je broj povećan na 37.212 korisnika. Najveći broj mladih (24.460 osoba) koristio je podmjernu stručnog osposobljavanja, 8423 mlade osobe bile su zaposlene korištenjem podmjera: zapošljavanje, samozapošljavanje ili usavršavanje, a 3073 osobe bile su uključene u javne radove.

Puna primjena *Garancije za mlade* kroz niz različitih mjera u Hrvatskoj se očekuje tek od 2017. Godine, iako je već vidljiva popularnost mjere Stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa koja se od 2014. financira iz sredstava Europskog socijalnog fonda. U sklopu mjere mladi rade puno radno vrijeme za mjesečnu novčanu naknadu koja je do početka 2015. godine iznosila 1600 kn, a nakon toga povećana je na 2400 kn.

Podaci Hrvatskog zavoda za zapošljavanje do sada su ukazivali da je mjera najviše korištena u razvijenim regijama s ispodprosječnom stopom nezaposlenosti, a najmanje u regijama gdje za nju postoji najveća potreba. Nedavno dolazi do ekspanzije korisnika mjere i u manje razvijenim županijama, pa je danas u Osječko-baranjskoj županiji aktivno 2408 korisnika mjere. Jedini dostupni podaci HZZ-a ukazuju da je oko 54 % korisnika mjere koji su iz mjere izašli 2012. godine zaista i zaposleno nakon završetka stručnog osposobljavanja, ali podaci su dostupni samo na razini Hrvatske i rezultat su anketnog istraživanja iz 2012. godine. Prema podacima Ministarstva rada i mirovinskog sustava, uprave za tržište rada i zapošljavanje, u Brodsko-posavskoj županiji ukupno je 984 mladih osoba koristilo mjere u 2013. godini, 996 u 2014. godini te 1285. u 2015. godini. U prvom kvartalu 2016. godine mjere je koristilo 970 korisnika.

Za provedbu procesa praćenja razine provedbe i učinkovitosti mjera koje su dio *Garancije za mlade*, na području Osječko-baranjske županije bile su zadužene tri organizacije: PRONI - Centar za socijalno podučavanje i Organizacija za građanske inicijative (O.G.I.) iz Osijeka te Projekt građanske demokratske inicijative (P.G.D.I.) iz Belog Manastira. Praćenje je provedeno od srpnja 2015. do rujna 2016. Za provedbu procesa praćenja u Brodsko-posavskoj županiji zadužena je Udruga za prevenciju socijalnopedagoškog ponašanja mladih "Prevenција" iz Nove Gradiške.

Proces praćenja provedbe i učinkovitosti mjera *Garancija za mlade* u dvjema županijama usmjeren je na mjerenje stupnja informiranosti mladih ljudi o mjeri i njezino provođenje, mjerenje učinkovitosti mjere te mjerenje stupnja zadovoljstva mjerom mladih ljudi i poslodavaca. Da bi ostvarili ciljeve praćenja, nositelj projekta, partneri u projektu i partnerske organizacije zajednički su pripremili tri anketna upitnika. Dva su namijenjena mladim osobama: anketni upitnik o informiranosti o mjeri te anketni upitnik o učinkovitosti mjere (za one koji su koristili mjeru). Treći anketni upitnik predviđen je za poslodavce koji su bili u sustavu *Garancije za mlade*, ali je korišten i za one koji nisu koristili navedenu mjeru.

Prvo anketno istraživanje provedeno je metodom prigodnog uzorka, preko anketa koje su ispitanici mogli ispuniti pisanim putem u centrima za mlade ili koristeći internetski online upitnik preko poveznice koja im je stavljena na raspolaganje, neovisno o tome jesu li koristili mjeru *Garancija za mlade*. Drugi anketni upitnik namijenjen je isključivo mladim korisnicima mjere i uspješno je proveden u Osječko-baranjskoj županiji. No, budući da u Brodsko-posavskoj županiji kontakti korisnika mjere nisu bili dostupni, taj dio istraživanja proveden je također na prigodnom uzorku mladih koji su ispunili prvu anketu u centru ili online.

I. Razina informiranosti mladih o mjeri *Garancije za mlade*

Razina informiranosti u Osječko-baranjskoj županiji mjerena je provedbom anketnog istraživanja s ciljnom skupinom, mladima od 15 do 30 godina. Anкета je provedena terenski (u centrima za mlade) i online. Do 30. rujna 2016. godine u istraživanju je sudjelovalo ukupno 250 osoba između 15 i 30 godina iz različitih gradova i županija. 108 ispitanika ispunilo je tiskanu anketu u organizacijama civilnog društva, a 142 ispitanika ispunila su online anketu. Nadalje, od 199 ispitanika s područja Osječko – baranjske županije, njih 19,1 % imaju završeno osnovnoškolsko obrazovanje, 44,22 % srednju školu, a 13,27 % ispitanika su diplomirani prvostupnici. Čak 22,11 % ispitanika su magistri struke, a samo 2 ispitanika magistri znanosti ili doktori znanosti.

Više od polovine ispitanika, točnije njih 137, ili 64,84 %, nikada nije čulo za mjeru *Garancija za mlade*. Od ispitanika koji su bili upoznati s mjerom, najviše je ispitanika za mjeru čulo preko internetskih portala, oko petina preko društvenih mreža (posebno Facebooka) i preko televizije. Nadalje, samo 5 ispitanika sudjelovalo je na radionicama Ministarstva rada i mirovinskog sustava čija je svrha bila upoznati ciljne skupine aktivne mjere zapošljavanja s mjerom *Garancija za mlade*. Budući da je najveći dio ispitanika čuo za mjeru preko internetskih portala, zanimalo nas je o kojim se točno portalima radi. Najveći dio ispitanika naveo je web stranicu Hrvatskog zavoda za zapošljavanje kao izvor, ostali su navodili razne novinske portale poput Indeksa, Net.hr, Dnevnik.hr, Osijek031, Jutarnji i Večernji list. Ispitanici koji su čuli za mjeru, nisu mogli detaljno objasniti značenje mjere te je velik broj njih izbjegao odgovoriti na pitanje o konkretnom sadržaju i uvjetima korištenja mjere. Valja naglasiti i da je 21 ispitanik iz ankete koristio neku mjeru za mlade, i to 16 mladih je koristilo **stručno osposobljavanje**, 2 ispitanika **javne radove**, 2 ispitanika mjeru **pola-pola**, dok je mjeru **mladi za EU** koristila samo jedna osoba. Također, više od polovine ispitanika najavilo je mogućnosti korištenja mjere u budućnosti.

Kao izvor informacija o *Garanciji za mlade*, nešto više od četvrtine ispitanika na prvom mjestu navodi internetske portale. Značajan je i nalaz da je samo 4,31 % anketiranih informaciju o *Garanciji* dobilo preko radionica koje su mjeru promovirale. Također, samo 1,72 % ispitanika informaciju su dobili u školi, što potvrđuje trend da mladi sve više traže informacije izvan redovnog sustava obrazovanja te da nije iskorišten potencijal škole kao čimbenika informiranja mladih o izlasku na tržište rada. Da je mladima na tržištu rada potrebna podrška, odnosno sustav koji će ih pratiti i pomoći im nakon što izađu iz sustava formalnog obrazovanja, kazuje i podatak da polovina anketiranih mladih razmišlja koristiti *Garanciju za mlade*.

U Brodsko-posavskoj županiji dobiven je uzorak od 70 ispunjenih anketnih upitnika o informiranosti o mjeri koje su ispunile mlade osobe u dobi od 15 do 29 godina. Od ukupno 70 ispitanika, 31 su žene, a 39 muškarci. Prema dobnim skupinama, 41 ispi-

tanik pripada skupini od 15 do 17 godina, 17 anketiranih pripada skupini od 18 do 24 godine, 8 u skupinu od 25 do 29 godina, a 3 ispitanika skupini od 30 godina. Jedan ispitanik nije odgovorio na ovo pitanje. Prema mjestu stanovanja, većina ispitanika je s područja Nove Gradiške i okolice (52 ispitanika), u odnosu na 7 ispitanika s mjestom stanovanja u Slavanskom Brodu, a 11 anketiranih nije odgovorilo ili odgovor nije bio precizan. Prema stupnju obrazovanja, najveći dio ispitanika ima završenu osnovnu školu i trenutno pohađa srednju školu.

Od ukupno 70 anketiranih, samo je 13 ispitanika informirano o mjeri *Garancija za mlade* i to većinom preko interneta ili nastavnika u školi, a tek njih četvero bili su korisnici jedne od mjera. Dvoje anketiranih nije dalo odgovor. U prilog rezultatima o informiranosti, čak 64 od 70 ispitanih mladih odgovorilo je kako ne znaju što sadrži i na koji način mogu postati korisnici pojedine podmjere *Garancija za mlade*. Od četiri osobe koje su izjavile da su koristile pojedinu mjeru, dvije su koristile edukaciju, jedna stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa, a jedna osoba nije odgovorila. 26 ispitanika izjavilo je kako razmišlja o mogućnosti korištenja pojedine podmjere, a kao razlog navode da će time, nakon završetka školovanja, imati veću sigurnost i lakše pronaći posao ili kvalitetniju ponudu za zapošljavanje. Kao i u Osječko-baranjskoj županiji, niska razina informiranosti govori o potrebi za pojačanom informiranosti o mjeri *Garancija za mlade* među mladim osobama već tijekom srednjoškolskog obrazovanja.

Tablica 1. Informiranost mladih o sadržaju i uvjetima korištenja *Garancije za mlade*, Osječko-baranjska i Brodsko-posavska županija:

Kategorija odgovora	Broj	Udio
DA	33	12,27 %
NE	231	85,87 %
NEMA ODGOVORA	5	1,86 %
UKUPNO	269	100 %

II. Učinkovitost mjere: razina zadovoljstva i status korisnika mjere

Proces praćenja usmjeren je na praćenje učinkovitosti mjere mjerenjem odnosa između korištenja mjera i dugoročnog zapošljavanja mladih te mjerenjem stupnja zadovoljstva mladih korisnika mjerom. Da bi ostvarili ciljeve praćenja, pripremljen je anketni upitnik za mlade koji su koristili mjere u sklopu *Garancije za mlade*. Anketnim upitnikom za mlade, koji je prikupljen online upitnikom i anketama, obuhvaćeno je 65 korisnika mjere *Garancije za mlade* u Osječko-baranjskoj županiji. U Brodsko-posavskoj županiji anketnim upitnikom obuhvaćene su 24 mlade osobe, od kojih je 5 korisnika mjere, a preostalih 19 nije koristilo mjeru.

Od 65 ispitanika koji su odgovorili na anketu u Osječko - baranjskoj županiji, 77 % su žene. Većina ispitanika, njih 78 %, ima završen visoki stupanj obrazovanja. Njih čak 92 % (60 osoba) koristilo je mjeru Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa, a samo 5 % (3 osobe) koristilo je mjeru Javni rad. Samo 1 ispitanik (2%) koristio je mjeru Mladi za EU. Ne iznenađuje da je većina ispitanika radila u javnom sektoru koji obuhvaća institucije, javne ustanove, društva u vlasništvu gradova, općine ili županije, jer je od 2012. godine, zbog ušteda, aktivirana zabrana otvaranja novih radnih mjesta te je stručno osposobljavanje bilo jedini modus novog zapošljavanja.

Fokus anketnog istraživanja bila je razina zadovoljstva korisnika mjere odnosom s poslodavcem, vrstom posla koji su obavljali, stečenim iskustvom, novčanom naknadom, odnosom s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje i konačno mentorom. Ispitanici su izrazili visoku razinu zadovoljstva poslodavcem, vrstom obavljanog posla, stečenim iskustvom i mentorom. Najviša razina nezadovoljstva zabilježena je kod stava prema mjesečnoj naknadi i odnosom sa Zavodom za zapošljavanje. Što se tiče vještina stečenih korištenjem mjera, većina mladih navela je da su stekli organizacijske (29 %) i komunikacijske vještine (29 %), dok ih je znatno manji broj stekao tehničke (9 %) i informacijske vještine (16 %).

Zanimljivo je da čak 88 % ispitanika smatra da bi se trebalo uvesti obvezno plaćanje troškova stručnog ispita za poslodavce koji koriste mjeru *Rad i staž i prijevoz - stručno usavršavanje bez zasnivanja radnog odnosa*. Također, većina ispitanika (78 %) smatra da je za kvalitetno i detaljnije usavršavanje u poslu kod pojedinih mjera i poslova potrebno više vremena. Nadalje, čak 46 % (30) ispitanika upozorava da u njihovom mjestu nije bilo dovoljno poduzeća, ustanova, institucija ili organizacija u kojima bi mogli koristiti mjeru.

I konačno, primaran cilj analize bio je utvrditi status korisnika nakon završetka mjere. Od 65 anketiranih korisnika, izuzimajući 8 korisnika koji su još korisnici mjere, njih 32 su trenutačno nezaposleni, a 25 ima nekakav oblik zaposlenja. 23 % ispitanika zaposleno je kod istog poslodavca, 14 % ispitanika zaposleno je kod drugog poslodavca, a 7 % ispitanika zaposleno je izvan struke. 56 % ispitanika je u statusu nezaposlenih osoba. Za usporedbu, u javnom sektoru je samo 14 % ispitanika ostalo raditi kod istog poslodavca, a 14 % radi kod drugog poslodavca u svojoj struci. Što se tiče realnog sektora, samo 3 ispitanika odradila su stručni staž kod poslodavaca u realnom sektoru i svi su ostali zaposleni kod istog poslodavca i nakon korištenja mjera.

Analizom dobivenih podataka u Osječko - baranjskoj županiji, utvrdili smo da je mjera *Rad, staž i prijevoz - stručno usavršavanje bez zasnivanja radnog odnosa*, čiji je cilj osiguranje stjecanja radnog iskustva mladim osobama u zvanju za koje su se školovale, daleko najviše korištena mjera u sklopu *Garancije za mlade* jer su čak 92 % ispitanika navela da su upravo tu mjeru iz *Garancije za mlade* koristili. Nažalost, na-

kon korištenja mjere, 56 % ispitanika i dalje je nezaposleno. Razlog tome je između ostalog i taj što su mladi svoje stručno usavršavanje većinom odrađivali u javnom sektoru (78 %) u kojemu je aktivirana mjera zabrane novih zapošljavanja.

I u Brodsko-posavskoj županiji 5 anketiranih korisnika mjera je provedbi mjere dalo prosječnu ocjenu vrlo dobar. Nadalje, od 5 anketiranih korisnika koji su koristili mjeru, tek je 1 zaposlen u struci, ali kod drugog poslodavca, dok su 4 anketirana koji su koristili mjeru edukacije trenutno nezaposlena. Devetero od ukupno 24 ispitanika smatra kako su financijska sredstva trebala biti više raspoređena u podmjeru zapošljavanje, odnosno poticaj pri zapošljavanju, te kako se podmjerom edukacija i stručno usavršavanje bitno utječe na smanjenje nezaposlenosti, odnosno da se mladi mogu tada uspješnije uključiti u tržište rada.

III. Učinkovitost mjere: razina zadovoljstva poslodavaca korisnika mjere

Ovaj dio praćenja usmjeren je na mjerenje učinkovitosti mjera i stupnja zadovoljstva poslodavaca. Kako bi ostvarili ciljeve praćenja, pripremljena su dva anketna upitnika: anketni upitnik za dionike mjere, ponajprije poslodavce koji su bili u sustavu *Garancije za mlade* i poslodavce koji nisu koristili tu mjeru. Anketni upitnik je u Osječko - baranjskoj županiji ispunio 21 poslodavac korisnik mjere *Garancije za mlade* i 22 poslodavaca koji nisu koristili mjere, a u Brodsko - posavskoj županiji 15 poslodavaca korisnika mjere i 6 poslodavaca koji nisu koristili mjeru.

U Osječko - baranjskoj županiji više od polovine ispitanika poslodavaca koji su koristili mjeru, njih 57 %, dolazi iz javnog sektora, 29 % iz civilnog sektora, a samo 14 % iz realnog sektora. Najveći je broj poslodavaca, 46 %, saznao za *Garanciju za mlade* preko Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i preko medija, 40 %, a samo 3 % na stručnim skupovima. Poslodavci su najčešće koristili mjeru stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa (62 %), a potom javne radove (24 %). Treba napomenuti da polovina ispitanih poslodavaca pripada dijelu javnog sektora u kojemu je od 2012. godine, zbog ušteda, aktivirana zabrana otvaranja novih radnih mjesta, te su stručno osposobljavanje i javni radovi bili jedini modus novog zapošljavanja. S obzirom na vrstu poslova za koje su poslodavci angažirali osobe kroz korištenje neke od mjera, rezultati ukazuju da je većina mladih (40 %) radila na poslovima koji pripadaju društvenom, humanističkom i umjetničkom području, te na poslovima profesora, nastavnika i stručnjaka za obrazovanje (17 %). S obzirom na to da je većina ispitanika iz javnog sektora, ne iznenađuje da su najzastupljeniji upravo poslovi iz tih područja.

Fokus anketnog istraživanja bila je razina zadovoljstva korisnika mjere poslodavaca sustavom financiranja, pripremom dokumentacije, sustav kontrole i komunikacije s HZZ-om te naravno zaposlenicima. Poslodavci su izrazili visoku razinu zadovoljstva

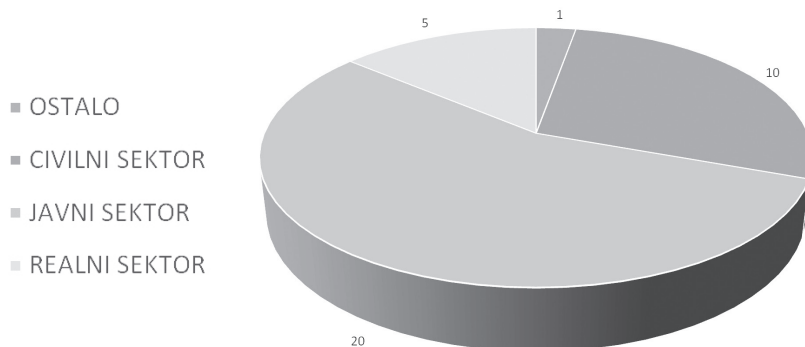
u odnosu na financiranje, zaposlenike i informiranje od strane HZZ-a. Najviša razina nezadovoljstva iskazana je procesima prijave i izvještavanja - pripremom dokumentacije. Primjerice, neki poslodavci kao probleme ističu obvezu potpisivanja zadužnice, što je osobito veliki financijski trošak kad je na osposobljavanju veći broj korisnika u realnom ili civilnom sektoru. S obzirom na specifičan projektno-programski način financiranja udruga, posebno je problematičan uvjet koji se postavlja udrugama o nepostojanju odluke poslodavca o poslovno uvjetovanom otkazu u zadnjih 6 mjeseci. Problem predstavljaju i ograničenja mentorstva po broju korisnika mjere te potreban staž za mentorstvo. Nadalje, većina ispitanika, čak 71 %, smatra da bi trebalo uvesti novčanu naknadu za mentora kod onih mjera gdje je mentor obavezan. Više od polovine ispitanika smatra da su mjere iz sheme *Garancija za mlade* samo djelomično pridonijele smanjenju buduće nezaposlenosti mladih. Većina ispitanika, čak 81 %, smatra kako su se mladi spremniji uključiti se na tržište rada nakon korištenja mjera.

Prednjače problemi oko sufinanciranja radnog mjesta. Visoko su zastupljeni razlozi nedostatka vremena za prikupljanje potrebne dokumentacije, nedovoljno informacija o mjerama te nedostatak prostora i odgovarajućih radnih uvjeta za zapošljavanje osoba. Poslodavci koji nisu koristili mjere predlažu smanjiti zahtjevnost uvjeta za civilni i realni sektor, smanjiti korištenje mjera (pogotovo mjeru stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa) za javni sektor koji ionako ima zabranu zapošljavanja novih ljudi, pa mladi koji su na mjeri nemaju gotovo nikakve šanse da se kod poslodavca kod kojeg provode mjeru poslije zaposle. Zbog brojnosti mjera i uvjeta koje treba ispuniti, predlažu unaprijediti informiranje poslodavaca kao potencijalnih korisnika mjera.

U Brodsko - posavskoj županiji najveći broj (85,7 %) anketiranih poslodavaca informiran je o mjeri *Garancija za mlade* najviše preko medija i specijaliziranih agencija (npr. Hrvatskog zavoda za zapošljavanje). Od ukupnog broja anketiranih poslodavaca, 13 ih je primilo mladu osobu između 18 i 30 godina na neku od podmjera *Garancija za mlade*, dok su dva poslodavca primila više mladih na rad koristeći po dvije mjere: stručno usavršavanje i zapošljavanje. Od 15 poslodavaca koji su koristili mjeru, najveći broj, njih 6, su državne, lokalne ili regionalne institucije, a 4 su organizacije civilnog društva. Svaku korištenu podmjeru poslodavci su ocijenili prosječnom ocjenom 4,5, a 60 % poslodavaca koji su koristili neku od mjera zaposlilo je osobu koja je kod njih prošla edukaciju ili stručno usavršavanje. Dobiveni rezultat upućuje na uspješnost podmjera koje su koristili poslodavci. Od ukupnog broja anketiranih poslodavaca, 14 smatra kako su podmjere edukacija i stručno usavršavanje utjecale na smanjenje buduće nezaposlenosti kod mladih, tj. da se mladi mogu spremnije uključiti na tržište rada. Kritike za unapređenje mjere usmjerene su na kratkoročnost podmjera i dugotrajnost postupka odobravanja podmjere od strane ovlaštenih institucija. Poslodavci dodatno predlažu olakšavanje uvjeta za stručno osposobljavanje osoba sa SSS ili trogodišnjim strukovnim obrazovanjem, kao i da treba ukloniti uvjet da

mentor u ovakvim slučajevima mora imati majstorski ispit. Područje djelatnosti poslodavaca u Osječko-baranjskoj i Brodsko-posavskoj županiji je prikazano u grafikonu 1.

Grafikon 1.

PREPORUKE

- Informacije o *Garanciji za mlade*, kao i sve druge relevantne informacije o tržištu rada u našoj zemlji, trebaju doći i do učenika u obrazovnim institucijama, i to ne samo učenika završnih razreda srednjih škola i završnih godina studija.

- Istraživanje je pokazalo da su korisnici mjere većinom visokoobrazovani mladi ljudi. Kako su oni s nižim stupnjem obrazovanja u težoj poziciji na tržištu rada, svakako bi trebalo pronaći način da se upravo tu i ostale ranjive skupine na tržištu rada u većoj mjeri uključi u korištenje mjera iz *Garancije za mlade*. Mjere trebaju biti prilagođene ciljnoj skupini koja će ih koristiti.

- Što se tiče stečenih vještina koje su mladi stekli korištenjem mjera iz paketa *Garancije za mlade*, vidimo da je relativno mali postotak mladih stekao tehničke (9 %) i informatičke vještine (16 %) koje su danas na tržištu rada najtraženije. Naša bi preporuka bila da se mladim nezaposlenim ljudima omogući obuka u STEM- području (prema podacima Zavoda za zapošljavanje u 2015. godini nije se provodio nijedan program obrazovanja nezaposlenih mladih).

- Mjera *Rad, staž i prijevoz - stručno usavršavanje bez zasnivanja radnog odnosa* trebala bi se više približiti realnom sektoru. Jako je malo mladih ljudi koristilo mjeru kod poslodavca u realnom sektoru, iako ondje imaju najviše izgleda za zadržavanje posla i nakon što mjera završi. Sadašnji su uvjeti isti za sve poslodavce, kako u javnom, civilnom i realnom sektoru, a nemaju svi iste mogućnosti.

- Potrebno je razmotriti mogućnosti za uvođenje dodatnih poticaja za poslodavce za zapošljavanje polaznika na stručnom osposobljavanju nakon isteka osposobljavanja. Dodatno potrebno je uvesti nove mehanizme i alate kojima bi se poboljšalo informiranje poslodavaca jer se zbog brojnosti mjera i specifičnih uvjeta za svaku od mjera teško snalaze.

- Potrebno je umrežiti podatke Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje u jedinstvenu bazu podataka. Na taj bi se način osigurali uvjeti za kontinuirano praćenje i analizu rezultata provedbe mjera te njihov utjecaj na zapošljavanje mladih na regionalnoj i nacionalnoj razini.

Praćenje provedbe čl. 22 Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina pri zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina

Cilj zagovaranja: zagovaranje za djelotvornu provedbu članka 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina RH.

Opći cilj: utvrditi do koje se mjere primjenjuje članak 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, članak 9. Zakona o sustavu državne uprave i članak 108. st. 4. Zakona o sudovima koji definiraju zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u tijelima državne uprave i pravosudnim tijelima, te članak 56.a. Zakona o lokalnoj i područnoj samoupravi, članak 62. Statuta Grada Pakraca, članak 63. Statuta Grada Lipika, članka 57. Statuta Grada Slavenskog Broda i članka 13. Statuta Grada Nove Gradiške pri zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina u tijelima jedinica lokalne i područne samouprave.

Ciljne skupine: pripadnici nacionalnih manjina.

Područja fokusa: zapošljavanje.

Ustavom Republike Hrvatske i Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, nacionalne manjine smatraju se posebnom kategorijom stanovništva za koju postoji tzv. pozitivna diskriminacija u pogledu zapošljavanja. Usvajanjem Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u prosincu 2002. godine, stvoren je dosljedan sustav manjinske zaštite, utemeljen na tri stupa: pravu na parlamentarnu zastupljenost predstavnika manjina na nacionalnoj razini, pravu na razmjernu zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne samouprave, u kojima manjine čine više od 15 % stanovništva, i pravu na manjinsku samoupravu. Člankom 22. navedenog zakona osigurava se zastupljenost pripadnicima nacionalnih manjina u tijelima državne uprave, pravosudnim tijelima, kao i u tijelima uprave jedinica samouprave sukladno odredbama posebnog zakona, vodeći računa o sudjelovanju pripadnika nacionalnih manjina u ukupnom stanovništvu na državnoj, područnoj

ili lokalnoj razini. Nadalje, člankom 9. Zakona o sustavu državne uprave propisuje se kako pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na zastupljenost u središnjim tijelima državne uprave razmjerno njihovu udjelu u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske, a u uredima državne uprave u jedinicama područne (regionalne) samouprave razmjerno njihovom udjelu u ukupnom stanovništvu jedinice područne (regionalne) samouprave. Kada pripadnici nacionalnih manjina podnose prijavu na natječaj za prijam u službu, imaju se pravo pozvati na ostvarivanje prava koja im pripadaju sukladno odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

I drugi propisi sadrže posebne odredbe kojima se osigurava provedba pozitivne diskriminacije prilikom zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina. Člankom 108. st. 4. Zakona o sudovima propisuje se da se kod prijama sudskih službenika i namještenika u sudove mora voditi računa o zastupljenosti službenika i namještenika pripadnika nacionalnih manjina. Člankom 56.a. Zakona o lokalnoj i područnoj samoupravi propisuje se da pripadnici nacionalnih manjina, koji sukladno odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina imaju pravo na razmjernu zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, imaju pravo na zastupljenost u upravnim tijelima tih jedinica. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave) dužne su politiku zapošljavanja novih službenika, odnosno službenika koji se primaju na upražnjena radna mjesta, provoditi na način koji će osigurati poštivanje prava pripadnika nacionalnih manjina.

Gradovi i općine u kojima ima više od 15 % pripadnika nacionalnih manjina u stanovništvu i županije u kojima ima više od 5 % pripadnika nacionalnih manjina u stanovništvu, dužni su planom prijama u službu planirati zapošljavanje potrebnog broja pripadnika nacionalnih manjina radi ostvarivanja zastupljenosti nacionalnih manjina u upravnim tijelima jedinica.

U sklopu projekta nekoliko je organizacija civilnog društva pratilo provedbu čl. 22 Ustavnog zakona u Brodsko-posavskoj i Požeško-slavonskoj županiji. Cilj praćenja bio je utvrditi do koje se mjere primjenjuju članak 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, članak 9. Zakona o sustavu državne uprave i članak 108. st. 4. Zakona o sudovima koji definiraju zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u tijelima državne uprave i pravosudnim tijelima, te članak 56.a Zakona o lokalnoj i područnoj samoupravi. Praćenje je također obuhvaćalo propise sadržane u statutima gradova Pakraca, Lipika, Nove Gradiške i Slavonskog Broda.

U svrhu prikupljanja podataka osmišljena su dva anketna upitnika. Jedan je namijenjen pripadnicima nacionalnih manjina, a drugi tijelima državne uprave, pravosudnim tijelima i jedinicama lokalne i područne samouprave kako bi utvrdili primjenu provedbe članka 22 Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Dio pokazatelja dopunjen je podacima Državnog zavoda za statistiku i drugih tijela nadležnih za prikupljanje podataka kada su bila dostupna.

I. Postotak zaposlenika tijela državne uprave i pravosudnih tijela koji se identificiraju kao pripadnici nacionalne manjine

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, u Brodsko-posavskoj županiji ima 158.575 stanovnika od kojih su se 150.632 izjasnila kao Hrvati, odnosno 94,99 % od ukupnog broja stanovnika. Kao pripadnici nacionalne manjine izjasnilo se najviše Srba, i to 4124 ili 2,6 %, zatim Roma 1178 ili 0,74 %, Bošnjaka 453 ili 0,29 %, Albanaca 315 ili 0,20 %, a slijede Ukrajinci, Česi, Nijemci, Makedonci, Mađari, Slovenci, Talijani, Crnogorci, Poljaci, Slovaci, Rusini, Turci, Rumunji, Bugari, Rusi i Židovi. Pripadnicima ostalih nacionalnih manjina izjasnilo se 126 ili 0,08 % osoba. 975 ili 0,6 % osoba se nije izjasnilo (izjasnili su se u smislu regionalne ili vjerske pripadnosti, nepoznate ili neraspoređene nacionalne pripadnosti).

Grad **Nova Gradiška** ima ukupno 14.229 stanovnika, od kojih se 13.023 ili 92,79 % izjašnjavaju kao Hrvati, a kao pripadnici nacionalne manjine izjasnilo se najviše Srba i to 662 ili 4,65 % od ukupnog stanovništva na području grada Nova Gradiška. 166 ili 1,17 % osoba nije se izjasnilo (izjasnili su se u smislu regionalne ili vjerske pripadnosti, nepoznate ili neraspoređene nacionalne pripadnosti). Grad **Slavonski Brod** ima ukupno 59.141 stanovnika, od kojih se kao Hrvati izjašnjava 55.410 ili 93,69 % ukupnog stanovništva, a kao i u Novoj Gradiški, najveći broj osoba koji se izjašnjavaju kao pripadnici nacionalne manjine su Srbi, njih 1156 ili 1,95 % ukupnog stanovništva. 476 ili 1,17 % osoba se nije izjasnilo (izjasnili su se u smislu regionalne ili vjerske pripadnosti, nepoznate ili neraspoređene nacionalne pripadnosti). U gradu Slavonskom Brodu formirana su dva Vijeća nacionalnih manjina: romske i srpske nacionalne manjine te jedan predstavnik albanske nacionalne manjine.

Anketni je upitnik u Brodsko-posavskoj županiji ispunilo 10 institucija/pravosudnih tijela/tijela lokalne i regionalne samouprave (Centar za socijalnu skrb Slavonski Brod; Centar za socijalnu skrb Nova Gradiška; Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Slavonski Brod; Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje PS Slavonski Brod, Ispostava Nova Gradiška; Općinski sud u Slavonskom Brodu; Županijski sud u Slavonskom Brodu; Prekršajni sud u Slavonskom Brodu; Grad Nova Gradiška; Grad Slavonski Brod i Brodsko-posavska županija). Od ukupno 10 anketa, 3 su ispunila pravosudna tijela, 3 jedinice lokalne i regionalne samouprave i 4 javne institucije s područja Brodsko-posavske županije.

U 4 **javne institucije** koje su popunile anketu ukupno je zaposleno 127 osoba, 2 nemaju nijednog zaposlenog pripadnika nacionalne manjine, u druge dvije zaposlena je po jedna osoba ženskog spola koja se izjašnjava kao pripadnica nacionalne manjine. Pripadnica nacionalne manjine koja pripada dobnoj skupini od 25 do 49 godina, ima visoko upravljačko namještenje, a druga je u dobnoj skupini od 50 do 64 godine i ima srednje upravljačko namještenje. Značajno je da nijedna od institucija nije primila zahtjev za zaposlenje u kojima se podnositelj poziva na članak 22. Ustavno zakon o

pravima nacionalnih manjina. Nadalje, tri **pravosudna tijela** koja su ispunila ankete ukupno zapošljavaju 184 osobe, od kojih se ukupno 6 osoba izjašnjava kao pripadnici nacionalnih manjina. Pet osoba koje se izjašnjavaju kao pripadnici nacionalne manjine su ženskog spola, jedan je muškog spola i svih šest nalazi se u dobnoj skupini između 50 i 64 godine. Prema razini odgovornosti, jedan ili 16,66 % od šest zaposlenih pripadnika nacionalnih manjina u pravosudnim tijelima s područja Brodsko-posavske županije na visokom je upravljačkom namještenju, a ostalih pet ili 83,33 % na srednjem upravljačkom namještenju.

Nijedno anketirano pravosudno tijelo nije primilo molbu za zaposlenje u kojoj se podnositelj poziva na članak 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, u Požeško-slavonskoj županiji ima 78.038 stanovnika, od kojih se 70.529 izjasnilo kao Hrvati, odnosno 90,38% od ukupnog broja stanovnika. Kao pripadnici nacionalne manjine izjasnilo se najviše Srba, i to 4680 ili 6 %, zatim Čeha 649 ili 0,83 %, Talijana 592 ili 0,76 %, Albanaca 196 ili 0,25 %, a slijede Mađari, Crnogorci, Makedonci, Nijemci, Poljaci, Romi, Bošnjaci, Bugari, Rusi, Rusini, Ukrajinci i Židovi. Pripadnici ostalih nacionalnih manjina izjasnilo se 61 ili 0,08 % osoba. 800 ili 1,04 % osoba se nije izjasnilo (izjasnili su se u smislu regionalne ili vjerske pripadnosti, nepoznate ili neraspoređene nacionalne pripadnosti).

Grad Pakrac ima ukupno 8460 stanovnika, od kojih se 6168 ili 72,91 % izjasnilo kao Hrvati, a kao pripadnici nacionalne manjine izjasnilo se najviše Srba, i to 1340 ili 15,84 %, zatim Talijana 403 ili 4,76 % i Čeha 267 ili 3,16% od ukupnog stanovništva na području grada Pakraca. 147 ili 1,73 % osoba nije se izjasnilo (izjasnili su se u smislu regionalne ili vjerske pripadnosti, nepoznate ili neraspoređene nacionalne pripadnosti). U gradu Pakracu formirana su tri Vijeća nacionalnih manjina: srpske, češke i talijanske.

Grad Lipik ima ukupno 6170 stanovnika, a kao Hrvati se izjašnjava 4657 ili 75,45 % ukupnog stanovništva, a kao i u Pakracu, najveći broj osoba koji se izjašnjavaju kao pripadnici nacionalne manjine su Srbi, njih 860 ili 13,94 %, zatim Česi 181 ili 2,93 % i Talijani 176 ili 2,85 % ukupnog stanovništva. 128 ili 2,07 % osoba se nije izjasnilo (izjasnili su se u smislu regionalne ili vjerske pripadnosti, nepoznate ili neraspoređene nacionalne pripadnosti). U gradu Lipiku uspostavljena su tri Vijeća nacionalnih manjina: srpske, češke i talijanske.

Anketni upitnik u Požeško-slavonskoj županiji nije ispunila nijedna institucija/pravosudno tijelo, iako ga je poslalo Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Lipika, Vijeća srpske nacionalne manjine Grada Pakraca i Županijsko vijeće srpske nacionalne manjine Požeško-slavonske županije. Anketni upitnik je, međutim, popunila jedna jedinica lokalne samouprave i jedna jedinica regionalne (područne) samouprave.

II. Postotak zaposlenika tijela jedinica lokalne i područne samouprave (jedinice samouprave) koji se identificiraju kao pripadnici nacionalne manjine

U Brodsko-posavskoj županiji tri **jedinice lokalne i regionalne samouprave** koje su ispunile anketu imaju ukupno 223 zaposlenika. Jedna osoba muškog spola koja se izjašnjava kao pripadnik nacionalne manjine u dobnoj skupini između 50 i 64 godine zaposlena je u tijelu lokalne i područne samouprave, ali nije navedeno njegovo upravljačko namještenje. Nijedna od anketiranih jedinica lokalne i područne samouprave nije primila molbu za zaposlenje u kojoj se podnositelj poziva na članak 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

U Požeško-slavonskoj županiji anketni upitnik popunila je jedna jedinica lokalne samouprave i jedna jedinica regionalne samouprave koje imaju ukupno 58 zaposlenih osoba. Jedna osoba muškog spola u dobnoj skupini od 50 do 64 godine zaposlena je u visoko upravljačkom namještenju, a jedna ženska osoba iste dobne skupine zaposlena je u srednje upravljačkom namještenju u lokalnoj, odnosno regionalnoj samoupravi. Nijedna od anketiranih jedinica lokalne i područne samouprave nije primila molbu za zaposlenje u kojoj se podnositelj poziva na članak 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

III. Razina percipirane diskriminacije u postupku prijave za posao u tijelima državne uprave, pravosudnim tijelima i jedinicama lokalne i područne samouprave

Anketni upitnik je u Brodsko-posavskoj županiji ispunilo 26 pripadnika nacionalnih manjina. 13 ili 50 % anketiranih osoba nije zaposleno, idućih 13 ili 50 % jest, a od potonjih po 4 anketiranih ili 30,77 % zaposleni su u javnom poduzeću ili su privatni poduzetnici/obrtnici, 3 ili 23,08 % rade u jedinici lokalne samouprave, a po 1 ili 7,69 % su izjavili kako rade u pravosudnom tijelu ili su naveli „ostalo“. 14 ili 53,85 % anketiranih izjavilo je kako nemaju saznanja o tome jesu li javne institucije i javna poduzeća raspisivali natječeaje za zapošljavanje u proteklih 6 mjeseci, 9 ili 34,62 % su izjavili kako imaju takvih saznanja, a troje ili 11,53 % nisu odgovorili. Ukupno 6 anketiranih izjavilo je kako su se prijavljivali na natječaj za zapošljavanje i to jedna osoba jednom, dvije osobe dva puta, jedna osoba 3 puta i jedna osoba 4 puta, a jedna nije ponudila odgovor. Samo 1 anketirani pripadnik nacionalne manjine, od ukupno 6 koji su se prijavili na navedeni natječaj za zapošljavanje, pozvao se na članak 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina prilikom prijave na natječaj i primljen je na posao, a ostalih 5 ili 83,33 % anketiranih koji su se prijavili na natječaj nisu se pozvali na članak 22. Ustavnog zakona i nisu primljeni na radno mjesto za koje je natječaj bio raspisan. Od 5 osoba koje su izjavile da su se prijavile na natječaj u javnoj instituciji ili javnoj ustanovi, ali nisu primljene, njih 3 ili 60 % kao razlog je izjavilo kako nisu

primljeni zbog neispunjavanja uvjeta, 1 osoba ili 20 % izjavila je kako nije zaposlena zbog nacionalne pripadnosti, a jedna osoba ili 20 % nije ponudila odgovor.

U Požeško-slavonskoj županiji anketni je upitnik popunilo 128 pripadnika nacionalnih manjina, od kojih je 48 ili 37,50 % zaposleno, a 80, odnosno 62,50 %, nezaposleno. Od 48 zaposlenih pripadnika nacionalnih manjina, 60,41% odnosno 29 osoba zaposleno je u privatnom sektoru, u jedinicama lokalne samouprave 7 osoba (14,58 %), javnim ustanovama 2 (4,16 %), javnim poduzećima 4 (8,33 %), udrugama 5 (10,41 %) i jedna osoba ima vlastiti obrt 1 (2,08 %). Od 128 anketiranih osoba, 98 osoba (76,56 %) izjavilo je da nema informacije o raspisanim natječajima, dok je njih 30 ili 23,43 % izjavilo da imaju saznanja o natječajima za zapošljavanje koje su raspisale javne institucije i javna poduzeća u proteklih 6 mjeseci.

Ukupno 24 anketirane osobe izjavile su da su se prijavljivale na natječaj za zapošljavanje, i to 21 osoba jednom i 3 osobe dva puta. Više od polovine anketiranih pripadnika nacionalne manjine, odnosno 13 (54,16 %) od ukupno 24 koji su se prijavili na natječaje za zapošljavanje, pozvao se na članak 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina prilikom prijave na natječaj. Od tog broja, 6 pripadnika nacionalnih manjina primljeno je na posao, a preostalih 7 anketiranih koji su se prijavili na natječaj i pozvali se na članak 22. Ustavnog zakona, nisu primljeni na radno mjesto za koje je natječaj bio raspisan. Od 18 osoba koje su izjavile da su se prijavile na natječaj u javnoj instituciji ili javnoj ustanovi, ali nisu primljene, njih 14 ili 77,77 % kao razlog je izjavilo kako nisu primljeni zbog nacionalne pripadnosti, 11,11 % ili 2 osobe zbog neispunjavanja uvjeta, a preostale dvije osobe nisu ponudile odgovor.

PREPORUKE

- Unaprijediti informiranost pripadnika nacionalnih manjina o pravu na izjašnjenje o nacionalnoj pripadnosti.
- Unaprijediti informiranost pripadnika nacionalnih manjina o prednosti prilikom zapošljavanja ako se izjasne kao pripadnici nacionalnih manjina.
- Uvesti mehanizme kontrole primljenih zahtjeva za radna mjesta u svrhu utvrđivanja razloga zašto osobe koje su se pozvale na članak 22. Ustavnog zakona, a ispunjavaju uvjete, nisu imale prioritet pri zapošljavanju.

Praćenje provedbe mjera Akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma 2013. - 2015. godine

Cilj zagovaranja: zagovaranje za unapređenje provedbe i povećanje učinkovitosti mjere 2.4.3.

Opći cilj: monitoring provedbe mjere 2.4.3 *Organizirati programe javnih radova i uključiti dugotrajno nezaposlene osobe, pripadnike romske nacionalne manjine iz Akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma 2013. - 2015. Godine.*

Ciljne skupine: Romi.

Područje fokusa: zapošljavanje.

Zapošljavanje i uključivanje Roma u gospodarski život jedno je od prioritarnih pitanja socio-ekonomskog uključivanja Roma ne samo u Hrvatskoj nego i u velikom broju zemalja u EU-a. Hrvatski zavod za zapošljavanje ne vodi nezaposlene osobe po nacionalnosti, ali se procjenjuje da je krajem prosinca 2014. godine bilo evidentirano ukupno 4511 nezaposlenih osoba romske nacionalnosti, odnosno 1,4 % od ukupnog broja nezaposlenih u Hrvatskoj. Osnovne prepreke zapošljavanju Roma na otvorenom tržištu rada su niska razina obrazovanja, neprihvatanje dokvalifikacije i dodatnog osposobljavanja, predrasude poslodavaca, neriješena statusna pitanja, što predstavlja direktnu prepreku u pristupu tržištu rada, izravna ili neizravna diskriminacija. Hrvatski zavod za zapošljavanje u okviru mjera iz Nacionalnog programa za Rome i Akcijskog plana te Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja, sufinancira zapošljavanje Roma različitim mjerama zapošljavanja s ciljem smanjenja jaza između romske nacionalne manjine i većinskog stanovništva na tržištu rada. Dostupni podaci ukazuju da je velik broj zaposlenih osoba romske nacionalne manjine u 2013. - 2014. godini koristio mjeru javnih radova, s posebnim naglaskom na programe komunalnih radova. U 2013. godini kroz mjeru Javni radovi ukupno je zaposleno 717 osoba romske nacionalne manjine, od toga 178 dugotrajno nezaposlenih (dulje od 12 mjeseci u evidenciji nezaposlenih), dok je u 2014. godini ukupno zaposleno 747 osoba romske nacionalne manjine, od toga 332 dugotrajna nezaposlena.

Poseban interes za uključivanje u programe javnih radova iskazuju Romi u Brodsko-posavskoj i Osječko-baranjskoj županiji. Hrvatski zavod za zapošljavanje financira javne radove u 100-postotnom iznosu. U sklopu mjere Romi rade u punom radnom vremenu za mjesečnu novčanu naknadu u iznosu od 2 400,00 kn te troškove prijevoza u maksimalnom iznosu do 400 kuna. Prema statističkim podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Regionalnog ureda Osijek, u Osječko - baranjskoj županiji je tijekom 2014. godine 427 Roma bilo uključeno u program javnih radova, od kojih u Baranji 253 osobe. Tijekom 2015. godine Hrvatski zavod za zapošljavanje Regionalni ured

Osijek bilježi pad korištenja ove mjere, odnosno u programima javnih radova bilo je zaposleno 183 Roma, od kojih 137 u Baranji. U programe mjera za aktivnu politiku zapošljavanja za 2014. i 2015. godinu u Brodsko-posavskoj županiji novouključene su ukupno 52 osobe. U 2014. godini kroz program financiranja zapošljavanja pripadnika romske nacionalne manjine u programima javnih radova uključeno je 17 osoba, a kroz program *Mladi za mlade za pripadnike romske nacionalne manjine* još 2 osobe. Prema podacima za 2015. godinu, programom financiranja zapošljavanja pripadnika romske nacionalne manjine u programima javnih radova uključeno je 30 osoba, a programom *Mladi za zajednicu za pripadnike romske nacionalne manjine* dodatne tri osobe.

Prema službenim podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Regionalnog ureda Osijek, broj i postotak korisnika mjere koji su iz mjere izašli i koji su povremeno ili stalno zaposleni 12 mjeseci nakon isteka mjere, nije ni praćen prema nacionalnoj pripadnosti jer, sukladno Zakonu o zaštiti osobnih podataka i Zakonu o pravu na pristup informacijama, ne prikupljaju osobne podatke i ne vode evidencije nezaposlenih osoba koje se odnose na nacionalnu pripadnost. Dodatno, ne postoje podaci iz kojih možemo procijeniti u kojoj mjeri su korisnici mjere, ali i njihovi poslodavci, zadovoljni provedbom, kao ni podaci iz kojih možemo procijeniti razloge neuključivanja pripadnika romske nacionalne manjine u provedbu mjere. Zbog navedenih problema postavili smo si kao cilj praćenje razine provedbe i razine zadovoljstva mjerom *Programi javnih radova za pripadnike romske nacionalne manjine*, s posebnim fokusom na navedene županije. Praćenje su provodile Udruga romskog prijateljstva „Luna“ i Romski centar za promicanje i zaštitu ljudskih prava.

Kako bi ostvarili ciljeve praćenja, pripremljena su dva anketna upitnika: anketni upitnik za pripadnike romske nacionalne manjine neovisno o tome jesu li ili nisu koristili program *Javnih radova* te anketni upitnik za dionike mjere - poslodavce koji su bili u sustavu *Javnih radova*. Anketiranjem dionika željeli smo saznati eventualne prepreke/teškoće/probleme na koje su naišli nakon korištenja mjere i/ili zbog kojih se nisu aktivno uključili u korištenje mjere.

Anketnim upitnikom za pripadnike romske nacionalne manjine, koji je prikupljen na temelju popisa korisnika kojim raspolaže „Luna“, obuhvaćeno je ukupno 56 ispitanika, od kojih 54 korisnika mjere *Javni radovi* i 2 koji nisu koristili mjeru, od ukupno 253 za 2014. godinu i 137 za 2015. godinu pripadnika romske nacionalne manjine koji su bili uključeni u program javnih radova na **području Baranje**. Anketnim upitnikom za poslodavce, obuhvaćeno je 7 poslodavaca. S područja **Brodsko-posavske županije** u anketiranje su uključena 63 pripadnika romske nacionalne manjine, od kojih 11 nije bilo u programu javnih radova, 6 poslodavaca uključenih u program javnih radova i 16 poslodavaca koji nisu bili u programu javnih radova. Ankete su ispunili pisanim i online putem.

Razina zadovoljstva programom javnih radova među pripadnicima romske nacionalne manjine.

Od 56 ispitanika koji su odgovorili na anketu u Baranji, 48 % je žena i 52 % muškaraca, gotovo polovina ispitanika, njih 45 %, ima završenu osnovnu školu, 32 % nema završenu osnovnu školu, a njih 20 % ima završenu srednju školu. Udio visoko obrazovanih je očekivano nizak i iznosi 2 %, odnosno samo 1 ispitanik. Nadalje, više od polovine ispitanika na Hrvatskom zavodu za zapošljavanje je bilo prijavljeno od 7 do 12 mjeseci. Čak 96 % ispitanika prijavilo se u program javnih radova unatrag 12 mjeseci. Prema prikupljenim podacima nakon završetka javnih radova 2014. godine, 9 Roma zaposlilo se na povremenim poslovima, a 2015. godine zaposlila su se 3 Roma.

Prema strukturi ispitanika s obzirom na sektor u kojemu su koristili mjeru *Javni radovi*, ne iznenađuje da je većina ispitanika radila preko romskih organizacija civilnog društva (64 %), a potom u javnom sektoru (34 %). Godine 2014. programe su provodili Udruga baranjskih Roma, Udruga romskog prijateljstva „Luna“, Vijeće romske nacionalne manjine Osječko - baranjske županije, Romsko kulturno umjetničko društvo Darda, Udruga žena „Romsko srce“ te općine Petlovac, Jagodnjak, Darda, Kneževi Vinogradi i Popovac. Godine 2015. program javnih radova provodili su Vijeće romske nacionalne manjine Osječko - baranjske županije, Udruga Roma grada Belog Manastira i Općina Jagodnjak. Zanimljivo je i da je većina ispitanika radila na poslovima komunalne djelatnosti, što je i očekivano imajući u vidu prevladavajuću nisku razinu obrazovanja ispitanika.

Fokus anketnog istraživanja bila je razina zadovoljstva korisnika mjere odnosom s poslodavcem, vrstom posla koji su dobili, uvjetima rada i u odnosu na Hrvatski zavod za zapošljavanje. Najvećom prosječnom ocjenom 4,76 ispitanici su ocijenili razinu zadovoljstva poslodavcem, a najnižom prosječnom ocjenom 4,44 ocijenili razinu zadovoljstva uvjetima rada. Ukupno gledano, razina zadovoljstva korisnika mjere svim ocjenjivanim elementima izrazito je visoka. Bitno je napomenuti i da je četvrtina ispitanika istakla da im je uključivanje u javne radove uzrokovalo probleme nakon isteka javnih radova. Kao probleme na koje nailaze ističu ponovno prikupljanje dokumentacije za podnošenje zahtjeva za zajamčenu minimalnu naknadu centru za socijalnu skrb i nemogućnost da to pravo ostvare 3 mjeseca nakon isteka javnih radova. U tom razdoblju ostajali su bez ikakvih prihoda.

Od ukupnog broja od 63 anketirana pripadnika romske nacionalne manjine Brodsko-posavske županije, većinu, odnosno 87,3 %, čine muškarci. Nijedan anketirani nema završeno više ili visoko obrazovanje, a u rasponu nezavršena osnovna škola do srednja škola, 30,2 % ima završenu srednju, 25,4 % je završilo osnovnu, a čak 33,3 % anketiranih nema završenu osnovnu školu. Od 52 korisnika javnih mjera, 34 ili 65,38 % anketiranih pripadnika romske nacionalne manjine bili su dugotrajno nezaposleni,

odnosno bili su prijavljeni u evidenciju nezaposlenih osoba pri Hrvatskom zavodu za zapošljavanje prije uključenosti u program javnih radova, 17 njih je bilo u evidenciji kraće od godinu dana, a jedan nije ponudio odgovor. Troje anketiranih nisu se prijavili na program javnih radova zbog zdravstvenih razloga, dvoje je već zaposleno, jedna se osoba nije prijavila zbog visoke starosne dobi, jedna je osoba koristila roditeljni/porodiljni dopust, jedna je osoba navela kako joj se nije pružila prilika za posao, a tri osobe nisu ponudile odgovor na upit o razlozima koji su im onemogućili prijavu. Od 52 osobe koje su bile uključene u program javnih radova, ukupno je 30 ili 57,7 % radilo u programu javnih radova koje je organizirala državna, lokalna ili regionalna institucija, 18 u javnoj instituciji te četiri u organizaciji civilnog društva, a najveći broj anketiranih osoba radio je u programu zaštite okoliša i u komunalnim djelatnostima.

Prosječna ocjena za program javnih radova u odnosu na radno mjesto i uvjete rada je vrlo dobar, a u odnosu na poslodavca odličan, što smatramo pozitivnim jer, unatoč tome što sudjeluju u fizički zahtjevnijim poslovima uglavnom na otvorenom prostoru gdje su izloženi svim vremenskim uvjetima, pripadnici romske nacionalne manjine su zadovoljni jer su radili barem na određeno vrijeme. Međutim, od ukupno 52 anketirana, 31,7 % izjavilo je kako im je uključivanje u javne radove prouzročilo pojedine probleme nakon isteka javnih radova, a uglavnom se odnose na nemogućnost stjecanja prava na zajamčenu minimalnu naknadu 3 mjeseca nakon isteka ugovora, sukladno uvjetima koji su propisani Zakonom o socijalnoj skrbi. Člankom 40. istog zakona propisano je da ako se radno sposobni korisnik prava na zajamčenu minimalnu naknadu u neprekidnom trajanju od najmanje godinu dana zaposli, u prvom mjesecu rada zajamčena minimalna naknada samcu ili kućanstvu se ne ukida. U drugom mjesecu rada iznos zajamčene minimalne naknade umanjuje se za 25 % iznosa, a u trećem mjesecu rada za 50 % iznosa, ali samo ako prosječni prihod u ta tri mjeseca prelazi visinu priznatog iznosa na zajamčenu minimalnu naknadu.

Razina zadovoljstva poslodavaca uključenih u program javnih radova za pripadnike romske nacionalne manjine.

Na području Baranje prema strukturi od 7 poslodavaca koji su sudjelovali u anketiranju, a koristili su mjeru javnih radova u 2014. i 2015. godini, njih 5 su općine, a 2 civilne udruge. Ispitanici su izrazili visoku razinu zadovoljstva Hrvatskim zavodom za zapošljavanje gdje je više od 50 % ispitanika dalo visoku ocjenu 5. Zadovoljstvo zaposlenicima iskazali su u rasponu od jako zadovoljan do zadovoljan (72 %). Prema prikazanim rezultatima, poslodavci nisu iskazali izrazito nezadovoljstvo zaposlenicima uključenim u javne radove, što svakako ide u korist rušenju tradicionalnih predrasuda poslodavaca prema Romima kao nepouzdanim i problematičnim zaposlenicima. Kao glavne zamjerke programu javnih radova ističu nedostatak alata (korisnici rade svojim alatom), visoke troškove za administraciju i nedostatak sredstava za putne

troškove za obilazak radnika na terenu radi nadzora provedbe povjerenih zadataka. Dosadašnji koncept programa javnih radova za Rome podržava 57 % poslodavaca, 29 % ispitanika nije odgovorilo, a 14 % dalo je negativan odgovor. Kao objašnjenje negativnoj ocjeni dosadašnjeg koncepta javnih radova za Rome, smatraju da program treba unaprijediti osiguranjem dodatnih sredstava izvođačima - provoditeljima mjere civilnim udrugama. Kada se odjednom zapošljava više osoba, visoki su troškovi javnog bilježnika, banke, knjigovodstva, uredskog materijala i slično.

U Brodsko-posavskoj županiji od ukupnog broja poslodavaca koji su ispunili anketu (22), prema područjima djelatnosti najveći je broj državnih, regionalnih ili lokalnih institucija. Taj broj ne iznenađuje jer su korisnici mjera u najvećem broju slučajeva jedinice lokalne samouprave koje imaju kapacitet javnim radovima zaposliti istodobno veći broj pripadnika romske nacionalne manjine. Romi koji su bili uključeni u program javnih radova kod poslodavaca su najviše obavljali poslove koji spadaju u domenu komunalnih djelatnosti, što ide u prilog činjenici da su najveći broj poslodavaca uključenih u program državne, regionalne ili lokalne institucije koje uglavnom, kao npr. Grad Slavonski Brod, svake godine raspisuje natječaj za javne radove najvećim dijelom u komunalnim djelatnostima.

Ukupno 8 poslodavaca koji su anketirani, a koriste ili su prije razdoblja promatranja koristili mjeru javnih radova, zadovoljstvo programom u odnosu na zaposlenika/zaposlenicu ocijenili su u rasponu ocjena 1 (jako nezadovoljan) - 5 (jako zadovoljan) prosječnom ocjenom 4,5, a zadovoljstvo programom u odnosu na Hrvatski zavod za zapošljavanje ocijenjeno je vrlo dobrim, odnosno prosječnom ocjenom 4,4. Troje od ukupno šest poslodavaca istaknulo je kako nemaju zamjerke na program javnih radova, a ostalih troje istaknulo je ograničavajući faktor dobne granice za uključivanje u javne radove, zatim kratko trajanje programa javnog rada, ograničavajući faktor duljine prijavljenosti u evidenciji nezaposlenih i malu plaću. Također, osam poslodavaca istaknulo je kako treba nastaviti s dosadašnjim konceptom programa javnih radova, uz napomenu jednog kako je potrebno produljiti razdoblje zapošljavanja radi socijalne sigurnosti.

Iz provedenih istraživanja proizlazi da su programom javnih radova za pripadnike romske nacionalne manjine podjednako zadovoljni i korisnici programa Romi i njihovi poslodavci. Romi su izrazito zainteresirani za uključivanje u program javnih radova i velika većina ispitanika redovito se prijavljuje u programe javnih radova. Nešto su nezadovoljniji situacijom nakon završetka radova. Podaci o broju Roma uključenih u javne radove, koji su povremeno ili stalno zaposleni 12 mjeseci nakon isteka mjere, utvrđeni su djelomično od samih korisnika koji su se uključili u anketu, a službeni podaci nisu dostupni jer ih Hrvatski zavod za zapošljavanje ne vodi po nacionalnoj pripadnosti. Zanimljivo je da je upravo taj pokazatelj rezultata predviđen u mjeri 2.4.3. iz Akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma za razdoblje

od 2013. do 2015. godine čiju smo provedbu pratili te da je istim dokumentom kao *polazna vrijednost* u 2012. godini navedena 0 jer se do tada navedena aktivnost nije pratila prema pripadnosti romskoj nacionalnoj manjini. Akcijskim planom za uključivanje Roma kao cilj mjere čiju smo provedbu pratili, navedeno je *povećati konkurentnost i stopu zapošljivosti dugotrajno nezaposlenih pripadnika romske nacionalne manjine*, dakle cilj je povećati zapošljivost ciljane nacionalne manjine. Kako se ti podaci ne prate i nisu dostupni, ozbiljno se dovodi u pitanje praćenje pokazatelja učinka. Poslodavci koji ulaze u mjeru ocjenjuju da bi se procedure trebale pojednostaviti jer im postojeće, naročito u situaciji kada se zapošljava veći broj osoba, izazivaju značajne troškove, posebno javnobilježničke.

PREPORUKE

- Kako bi se poboljšalo sustavno praćenje provedbe i korištenje programa *Javni radovi* potrebno je naći modele kojima bi se uspostavio provediv sustav prikupljanja podataka jer u protivnom nije moguće pratiti uspješnost realizacije postavljenog cilja.
- Dodatno je potrebno razmotriti opravdanost propisanih procedura, posebice u odnosu na javnobilježničke troškove, te olakšati poslodavcima korištenje mjere.
- Potrebno je unaprijediti program javnih radova za pripadnike romske nacionalne manjine na način da se olakša procedura zapošljavanja na javnim radovima i produlji kratko razdoblje na koje se zapošljava preko te popularne mjere.
- Potrebno je osmisliti model financiranja razdoblja nakon prestanka rada do ostvarivanja prava na zajamčenu minimalnu naknadu, prema modelu uspostavljenom člankom 40. Zakona o socijalnoj skrbi, dakle tri mjeseca bez prihoda ili dijela prihoda za osobe i njihove članove kućanstva koji ovisе o socijalnim davanjima, demotiviraju prijavu na javne radove.

Praćenje razine i opsega provedbe mjera Nacionalne strategije za prava djece u Republici Hrvatskoj 2014. – 2020. o osiguranju osobnih asistenata djeci s teškoćama u razvoju

Cilj zagovaranja: zagovarati unapređenje provedbe i povećanje učinkovitosti mjera utvrđenih u Nacionalnoj strategiji za prava djece u Republici Hrvatskoj.

Opći cilj: utvrditi razinu i opseg provedbe mjera unutar Nacionalne strategije za prava djece u RH koje se odnose na unapređenje inkluzivnog odgoja i obrazovanja djece s teškoćama u razvoju.

Ciljne skupine: učenici s teškoćama u razvoju osnovnih škola.

Područje fokusa: dostupnost usluge osobnih asistenata u nastavi.

Svrha Nacionalne strategije za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine je postići djelotvornije promicanje i zaštitu prava djece u Republici Hrvatskoj provedbom postojećih međunarodnih i nacionalnih standarda na području prava djece, promovirajući cjeloviti i integrativni pristup pravima djece. Strategija predstavlja multidisciplinarni i sustavni okvir koji treba biti integriran u sve ostale nacionalne, regionalne i lokalne dokumente i planove te neposredno djelovanje koje se odnosi na djecu u obliku ostvarivanja Konvencije o pravima djeteta. U sklopu Strategije definirana je mjera D.2.6. kojom je neophodno osigurati mobilne stručne timove i/ili osobnog asistenta radi pružanja pomoći i podrške u odgojno-obrazovnom procesu i zadovoljavanja potreba djece s teškoćama u razvoju. Kao nositelji mjere određeni su Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta i Ministarstvo socijalne politike i mladih.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, na početku školske godine 2012./2013. bilo je 3320 djece u predškolskim odgojnim skupinama za djecu s teškoćama u razvoju. Broj učenika s teškoćama u razvoju integriranih u osnovnoj školi bio je 15.377. U istoj je školskoj godini 1993 djece s teškoćama u razvoju upisano u 73 specijalne škole. Broj učenika s teškoćama u razvoju integriranih u srednju školu bio je 1779. U istoj su školskoj godini 1613 učenika s teškoćama u razvoju upisani u 38 srednjih škola za mladež s teškoćama u razvoju. Kao što pokazuju te brojke, izuzetno velik problem je velika razlika između djece s teškoćama u razvoju koja završavaju osnovnu školu i broja koji nakon toga nastavlja srednjoškolsko obrazovanje. Prema izvješću Državnog statističkog zavoda iz 2015. godine, 16.318 učenika s teškoćama u razvoju bilo je integrirano u osnovne škole (školska godina 2013./2014.).

Kao ciljnu skupinu monitoringa provedbe mjere i povećanja učinkovitosti mjere Nacionalne strategije, odredili smo učenike s teškoćama u razvoju osnovnih škola grada Slavenskog Broda, Pakraca i Lipika, a područje fokusa je dostupnost usluge osobnih asistenata u nastavi, sukladno I. strateškom cilju: osiguravanje usluga i sustava prilagođenih djeci, cilj D. Sustav obrazovanja, točnije Mjera D.2.6. Osigurati mobilne stručne timove i/ili osobnog asistenta radi pružanja pomoći i podrške u odgojno-obrazovnom procesu i zadovoljavanja potreba djece s teškoćama u razvoju unutar D.2. cilja: Unaprijediti inkluzivni odgoj i obrazovanje djece s teškoćama u razvoju Nacionalne strategije. Praćenje su provele Udruga za kreativni razvitak djece i mladih „Vivak“ i Udruga roditelja djece i osoba s posebnim potrebama gradova Pakraca i Lipika - „Latica“.

I. Potreba učenika osnovnoškolske dobi za korištenjem usluga asistenata u nastavi

Prema podacima iz godišnjih planova 9 osnovnih škola u Slavanskom Brodu, 206 učenika školuje se prema nekom od prilagođenih programa propisanih Pravilnikom o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u

razvoju na temelju članka 65. stavka 2. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Budući da se plan donosi jednom godišnje, a broj djece neznatno varira tijekom školske godine jer pojedina djeca ulaze ili izlaze iz osnovnoškolskog sustava, taj je broj podložan promjeni u određenom postotku. U Gradu Slavanskom Brodu je u školskoj godini 2015./2016. provedbom projekta „Helping“ angažirano 25 asistenata u nastavi, čime su osigurani uvjeti za poboljšanje obrazovnih postignuća, socijalizaciju i emocionalno funkcioniranje 26 učenika gradskih osnovnih škola s teškoćama u razvoju za vrijeme njihova obrazovanja u 8 osnovnih škola u Slavanskom Brodu. Asistenti u nastavi započeli su s radom u gradskim osnovnim školama krajem rujna 2015. godine, dakle ne na samom početku školske godine.

U školama na području Pakraca i Lipika ne postoji službena evidencija o broju učenika s teškoćama. Upiti su poslani osnovnim školama u Pakracu i Lipiku te Srednjoj školi Pakrac, međutim povratnu informacija nije primljena. Nakon telefonskog upita u školama, rečeno je da nam ne mogu dati taj podatak bez pristanka roditelja.

II. Uspješnost provođenja mjere asistenata u nastavi

Kako bi izmjerili uspješnost provođenja mjere asistenata u nastavi, provedene su ankete roditelja učenika s teškoćama. U Slavanskom Brodu anketirana su 82 roditelja učenika s teškoćama u sedam osnovnih škola. Roditelji nisu anketirani u OŠ „Blaž Tadijanović“ i OŠ „Ivan Goran Kovačić“ jer nemaju potrebe za asistentima i nisu uključene u projekt *Helping* u tekućoj godini. U anketiranje su uključeni roditelji djece s teškoćama u razvoju, a osim anketiranjem istraživanje je provedeno i provođenjem šest polustrukturiranih intervjua sa stručnim suradnicima, djelatnicima osnovnih škola te s roditeljima učenika koji koriste mjeru asistenta u nastavi u tekućoj godini.

Od ukupnog broja ispitanika u Slavanskom Brodu, djeca 20,73 % anketiranih roditelja su korisnici usluge osobnog asistenta u nastavi, a 63,41 % nisu. 31 od 82 anketirana roditelja smatra kako mjeru nije potrebno poboljšati, njih sedam nije ponudilo odgovor, a više od polovine anketiranih roditelja smatra kako je mjeru potrebno poboljšati. Od prijedloga za poboljšanje mjere navedeno je kako je potrebno uvesti veći broj asistenata, pa i djeci s manjim teškoćama u razvoju kako bi bili pomoć djeci u učenju i lakšem praćenju nastave i učiteljima. Nadalje, smatraju kako je potrebno donijeti pravilnik o asistentima u nastavi i osigurati stalno i dugoročno financiranje asistenata u nastavi kako se ne bi događale situacije da na početku svake školske godine bude neizvjesno hoće li dijete s teškoćama u razvoju uopće dobiti osobnog asistenta, zatim problem mijenjanja asistenata svake školske godine, što znači ponovnu prilagodbu djeteta novom asistentu te, konačno, asistenti u nastavi s radom počinju s nekoliko tjedana zakašnjenja od početka nastave pa u tom razdoblju korisnici nisu u mogućnosti pratiti nastavu. Sve navedeno utječe na obrazovna postignuća, socijalizaciju i emocionalno funkcioniranje djece.

Nadalje, osim anketiranjem, istraživanje o uspješnosti provođenja mjere uvođenja asistenata u nastavi provedeno je polustrukturiranim individualnim intervjuima s troje stručnih suradnika, odnosno s jednim pedagogom i dvoje ravnatelja osnovnih škola u Slavanskom Brodu te s troje roditelja učenika s teškoćama u razvoju, na temelju kojih su prikupljene informacije kako učenici s jednostrukim teškoćama nisu uključeni u program *Helping*, iako imaju potrebu za asistentom, zatim kako su asistenti počeli s radom nakon početka školske godine te kako je u nekim slučajevima važan kontinuitet rada istog asistenta s istim učenikom tijekom više godina školovanja. Kao moguća rješenja predloženo je da bi javne natječaje za asistente trebalo raspisati ranije u godini, osigurati njihovo financiranje tijekom ljeta kako bi održali kontinuitet rada istih asistenata i kako bi bilo moguće kombinirati jednog asistenta na više učenika, ovisno o predmetima koje učenik teže svladava bez pomoći te kako se u nekim državama problem manjka pomoćnika u nastavi rješava u suradnji s učiteljskim fakultetima kroz praksu, pripravništvo ili volontiranje studenata.

U Pakracu i Lipiku također je pripremljen upitnik o uspješnosti provođenja mjere asistenta u nastavi i distribuiran među korisnicima udruge. Samo je 5 korisnika ispunilo upitnik. Djeca 4 anketirana korisnika su u nižim razredima osnovne škole (od 7 do 8 godina), a jedna je osoba punoljetna (18). Vezano uz mjesto stanovanja, 3 ispitanika prebivaju na području općine Pakrac, a preostala 2 na području Lipika. Gotovo 80 % koristi mjeru osobnog asistenta u tekućoj godini. Na pitanje treba li navedenu mjeru poboljšati, 2 ispitanika su izrazila zadovoljstvo postojećim stanjem, a ostala tri potvrdno su odgovorila, uz napomenu da je potrebno osigurati više pomoćnika u nastavi, tj. sredstava za njihovo financiranje.

PREPORUKE

- Potrebno je donijeti Akcijski plan za provedbu Nacionalne strategije za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014. - 2020. godine kako bi se utvrdio plan aktivnosti i nositelji za razdoblje koje predstoji.
- Potrebno je osigurati veći broj asistenata, pa i djeci s manjim teškoćama u razvoju, kako bi se omogućila podrška djeci u učenju i lakšem praćenju nastave, ali i učiteljima. Predlaže se i model uspostavljanja suradnje s učiteljskim fakultetima kroz praksu, pripravništvo ili volontiranje studenata.
- Javni natječaj za asistente u nastavi potrebno je raspisivati ranije u godini kako bi bili spremni početi s radom s prvim danom školske godine. Također, potrebno je osigurati financiranje asistenata u nastavi tijekom cijele kalendarske godine kako bi osigurali kontinuitet rada istih osoba radi interakcije s korisnicima i stvaranja odnosa povjerenja koje poboljšava obrazovne rezultate.

Praćenje razine i opsega provedbe mjera zapošljavanja Strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom na području grada Osijeka

Cilj zagovaranja: unapređenje provedbe mjere

Opći cilj: utvrditi razinu i opseg mjere 2.6.1. Strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom na području grada Osijeka za razdoblje 2011. - 2015 pod nazivom *Realizacija mjera i aktivnosti u skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom*. (Aktivnosti mjere - osiguranje zapošljavanja osoba s invaliditetom u Gradu Osijeku prema odredbama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom u gradskim upravnim tijelima, ustanovama, trgovačkim društvima u vlasništvu Grada Osijeka i to do 31. 12. 2014. najmanje jednu osobu s invaliditetom na svakih 25 zaposlena)

Ciljne skupine: osobe s invaliditetom.

Područja fokusa: zapošljavanje.

Pravo na rad i zapošljavanje osoba s invaliditetom jedno je od temeljnih ljudskih prava i onemogućavanje ostvarivanja toga prava predstavlja njihovo kršenje i diskriminaciju. Republika Hrvatska kao stranka UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, obvezala se poticati zapošljavanje osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada, primjenjujući načela antidiskriminacijske politike. U području izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom, Republika Hrvatska je kreirala politiku prema osobama s invaliditetom na nacionalnoj razini usvajajući, između ostalog, Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. te izradila Nacrt iste strategije za razdoblje od 2016. do 2020. koji je u javnoj raspravi. Nacionalna strategija obvezala je tijela na razini jedinica lokalne samouprave da provode mjere iz Nacionalne strategije, ali i da izrade lokalne strategije u svrhu izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom. Grad Osijek usvojio je lokalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za 2011. - 2015. Potreba za donošenjem strategije vidljiva je i iz činjenice da na području županije živi 31.731 osoba s invaliditetom.

Profesionalna rehabilitacija predstavlja preduvjet za povećanje zapošljivosti i socijalne uključenosti osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom velik je iskorak u politici zapošljavanja osoba s invaliditetom, posebice Zakon iz 2015. godine koji uvodi kvotni sustav zapošljavanja osoba s invaliditetom, a obvezuje sve poslodavce koji zapošljavaju najmanje 20 radnika da zaposle određeni broj osoba s invaliditetom. Za razliku od starog Zakona koji je propisivao obvezu zapošljavanja osoba s invaliditetom samo za poslodavce u javnom sektoru, novim zakonom ta je obveza proširena i na poslo-

davce iz realnog sektora. Prema podacima baze zaposlenih osoba s invaliditetom, u Osječko - baranjskoj županiji je 637 zaposlenih s 68 % udjela muških i 32 % udjela ženskih osoba.

Proces praćenja koje je provelo Društvo za pomoć osobama s intelektualnim teškoćama Osijek, usmjeren je na utvrđivanje razine i opsega provedbe mjere osiguranja zapošljavanja osoba s invaliditetom u gradskim upravnim tijelima, ustanovama i trgovačkim društvima u vlasništvu Grada Osijeka. Također, zbog nepostojanja službenih podataka, zanimalo nas je jesu li i na kakve probleme/teškoće pri zapošljavanju invalida naišli ciljani poslodavci te njihovo mišljenje o potrebnim promjenama kojima bi se omogućilo zapošljavanje više osoba s invaliditetom.

I. Utvrđivanje razine i opsega provedbe mjere osiguranja zapošljavanja osoba s invaliditetom u gradskim upravnim tijelima, ustanovama i trgovačkim društvima u vlasništvu Grada Osijeka

Kako bi ostvarili ciljeve praćenja, analizirali smo dokumente i izvještaje o provedbi mjere 2.6.1. iz lokalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom na području Grada Osijeka i pripremili online anketu o zapošljavanju osoba s invaliditetom za poslodavce - ustanove i trgovačka društva u vlasništvu Grada Osijeka. Pozive za ispunjavanje online ankete uputili smo na 31 adresu poslodavaca-ustanova/trgovačkih društava u vlasništvu Grada Osijeka. Anketiranju se odazvalo 12 poslodavaca.

Analizom dokumenata dostupnih na službenoj stranici Grada Osijeka, utvrdili smo broj gradskih upravnih tijela, ustanova i trgovačkih društava u vlasništvu Grada Osijeka na koje se odnosi mjera 2.6.1. To je ukupno 31 subjekt, od kojih je 10 upravnih tijela te 21 trgovačko društvo i ustanove. Prema podacima dostupnim na internetskoj stranici Grada Osijeka na dan 31. 3. 2014., u trgovačkim društvima i ustanovama u vlasništvu grada i upravnim tijelima Grada Osijeka bilo je zaposleno 2378 osoba. Na našu zamolbu, Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Grada Osijeka dostavio nam je podatke o ukupnom broju zaposlenih i broju zaposlenih osoba s invaliditetom u Gradu Osijeku i 9 tvrtki u vlasništvu ili suvlasništvu Grada Osijeka za 2014. i 2015. godinu. Prema tim podacima, u upravnim odjelima Grada Osijeka zaposlene su 242 osobe u 2014. i 13 osoba s invaliditetom te 226 osoba u 2015. godini i 11 osoba s invaliditetom. U 9 tvrtki za koje su nam dostavljeni podaci zaposleno je ukupno 1339 osoba u 2014. godini i 66 osoba s invaliditetom te 1331 osoba u 2015. godini i 71 osoba s invaliditetom.

U online anketiranju koje smo proveli sudjelovalo je ukupno 12 gradskih upravnih tijela, ustanova i trgovačkih društava Grada Osijeka. Ukupan broj zaposlenih osoba

s invaliditetom je 64 osobe u 2014. godini i 65 osoba u 2015. godini. Na pitanje što bi vam bilo potrebno da zaposlite više osoba s invaliditetom, više od 50 % anketiranih odgovorilo je da je to postojanje radnog mjesta na kojem bi mogle raditi osobe s invaliditetom. U navedenim subjektima osobe s invaliditetom zaposlene su na stručnim poslovima ili na pomoćnim poslovima. Od 12 ispitanika, njih 7 odgovorilo je da su osobe s invaliditetom zaposlene na stručnim poslovima, dok je njih 4 odgovorilo da su zaposleni na pomoćnim poslovima. Prema prikupljenim podacima, veći broj osoba s invaliditetom zaposlen je na stručnim poslovima na radnim mjestima za koje je potrebna kvalifikacija srednje stručne spreme. Zaposleni su na temelju ugovora o radu na puno radno vrijeme.

Bitno je napomenuti da je više od 50 % anketiranih poslovnih subjekata odgovorilo da bi im za zapošljavanje više osoba s invaliditetom bila potrebna radna mjesta na kojima bi mogle raditi osobe s invaliditetom, a 8 % odgovorilo je da su potrebna poticajna sredstva za zapošljavanje.

Iz provedenog istraživanja proizlazi da nijedan anketirani poslovni subjekt nema odgovarajući broj zaposlenih osoba s invaliditetom kako je to propisano odredbama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, i to najmanje jednu zaposlenu osobu s invaliditetom na svakih 25 zaposlenih. Izuzetak je Grad Osijek koji na svakih 25 zaposlenih u 2014. i 2015. godini ima zaposlenu jednu osobu s invaliditetom. Stoga zaključujemo da je mjera samo djelomično provedena.

PREPORUKE

- Provedba mjere koju smo pratili dijelom je lokalne Strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje 2011. – 2015. godine koja je istekla. Budući da je mjera polučila određene rezultate, barem na razini Grada Osijeka, u lokalnoj strategiji za novi ciklus provedbe potrebno je predvidjeti sličnu mjeru.
- Trebaju se predvidjeti mehanizmi praćenja i kontrole provedbe mjere kako bi se mjera provodila nad svim subjektima koji su njome obuhvaćeni.

Praćenje vrste i opsega u kojemu su stereotipi vezani uz osobe s invaliditetom dominantni u ciljanim lokalnim zajednicama.

Cilj zagovaranja: unapređenje položaja osoba s invaliditetom u zajednici

Cilj praćenja: utvrditi vrstu/e i opseg u kojemu su stereotipi vezani uz osobe s invaliditetom dominantni u ciljanim lokalnim zajednicama u Brodsko-posavsko županiji.

Ciljna skupina: osobe s invaliditetom.

Područja fokusa: stereotipi.

Sadržaj Opće deklaracije o ljudskim pravima pretočen je u mnoge ustave pa tako i u Ustav Republike Hrvatske kojim se naglašava potreba posebne skrbi o osobama s invaliditetom i njihova uključivanja u društveni život. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom, koju je Hrvatski sabor potvrdio 2007. godine, definira osobe s invaliditetom kao osobe koje imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprečavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima. Stupila je na snagu nakon što ju je potpisalo prvih 20 zemalja, odnosno 3. svibnja 2008. godine. Prava osoba s invaliditetom su normativno zaštićena. Međutim, negativni stavovi, predrasude i stereotipi prema osobama s invaliditetom općenito su duboko ukorijenjeni u društvu i njihova izmjena je dugotrajan proces. Tome u prilog ide i definicija stereotipa kao teško promjenjiv i kontinuiran odnos, odnosno stav prema pripadnicima određenih društvenih skupina koji se temelje na osjećajima koji se doživljavaju u vezi s pripadnicima određene skupine. Taj se stav u društvu pokušava promijeniti, a mjere kojima se to postiže predviđene su u Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine.

Nadalje, brojne aktivnosti na promicanju prava invalida i povećanju svijesti društva općenito o ravnopravnom položaju osoba s invaliditetom, također se provode u sklopu Nacionalne strategije koja je doduše istekla, ali je u tijeku javno savjetovanje o nacrtu nove. Na lokalnoj razini, kroz različite mjere određene unutar Lokalne strategije, također se provode aktivnosti s ciljem osiguravanja ravnopravnog uživanja ljudskih prava i unapređivanje i poštivanje njihova dostojanstva. Ovim smo istraživanjem željeli utvrditi jesu li te aktivnosti utjecale na promjenu stereotipa. Unatoč provedenim aktivnostima na osvještavanju javnosti o jednakopravnosti osoba s invaliditetom, ukorijenjeni stereotipi u društvu često dovode do njihove diskriminacije, a oni među njima koji pripadaju i drugim osjetljivim grupama, na primjer žene ili osobe treće životne dobi, bivaju dvostruko i višestruko marginalizirani. Sve navedeno utječe i na percepciju osoba s invaliditetom o svom položaju u društvu i na zadovoljstvo vlastitom kvalitetom života.

Istraživanjem o percepciji osoba s invaliditetom o doživljenim stereotipima u javnosti željeli smo utvrditi vrstu i opseg u kojemu su stereotipi vezani uz osobe s invaliditetom dominantni u lokalnoj zajednici. U tu svrhu Udruga osoba s invaliditetom „Loco-Moto“, Udruga slijepih Pakrac, Udruga za unaprjeđenje duševnog zdravlja „Vrapčići“ te Udruga slijepih Nova Gradiška pripremile su dva anketna upitnika: anketni upitnik za osobe s invaliditetom i anketni upitnik za osobe bez invaliditeta, neke organizacije su provele i fokus grupe sa svojim članovima.

I. Vrsta i opseg stereotipa vezanih uz osobe s invaliditetom u lokalnoj zajednici

Udruga slijepih Pakrac provela je istraživanje na 25 osoba s invaliditetom te 22 osoba bez invaliditeta s područja gradova Pakrac i Lipik. Analizom prikupljenih podataka, zaključili su da su osobe s invaliditetom na području gradova Pakrac i Lipik najmanje zadovoljne mogućnostima zapošljavanja i načinom na koji mediji izvještavaju o osobama s invaliditetom. Nadalje, istaknut je i problem nedovoljne informiranosti o Strategiji za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom na području Požeško-slavonske županije. Iako je Strategija usvojena 2012. i ove godine istječe, samo svaki četvrti ispitanik imao je saznanje o postojanju Strategije. Istraživanje osoba bez invaliditeta iste udruge ukazalo je da su vrlo dobro upoznate s problemima s kojima se suočavaju osobe s invaliditetom. Osobe bez invaliditeta smatraju da nisu stvoreni uvjeti za jednake mogućnosti zapošljavanja osoba s invaliditetom (60 % ispitanika). Također, pozitivan je zaključak da bi čak 78 % ispitanika zaposlilo osobu s invaliditetom.

Udruga za unaprjeđenje duševnog zdravlja "Vrapčići" provela je anketiranje s 25 osoba s invaliditetom, članova udruge, kao i 32 osobe s bez invaliditeta s područja Brodsko-posavske županije. Iz ocjena anketiranih osoba vidljiva je visoka razina samosvijesti osoba s invaliditetom koja ih ne ograničava u aktivnom sudjelovanju u društvenom životu. Fokus grupe s manjim dijelom članova otkrile su da su osobe s invaliditetom svjesne stereotipa koje postoje u društvu u odnosu na osobe s invaliditetom, a koji stvaraju negativnu sliku i dodatno otežavaju položaj toj ionako ranjivoj i marginaliziranoj skupini. Istaknuli su kako ih se ponajprije doživljava kroz invaliditet prije pristupa individualnosti svake osobe, što im stvara osjećaj nesigurnosti i bespomoćnosti. Istraživanje osoba bez invaliditeta pokazalo je da su osobe bez invaliditeta u zajednici osviještene o pravima i potrebama ciljane skupine, što je velik pomak u maloj sredini koja još uvijek nosi tradicionalna obilježja i shvaćanja.

Udruga osoba s invaliditetom „Loco-Moto“ provela je anketne upitnike s 25 osoba s invaliditetom članova udruge. Iz ocjena anketiranih osoba vidljivo je kako ih invaliditet ne ograničava u sudjelovanju u društvenom životu niti su ograničeni vlastitim predrasudama. Na održanoj fokus grupi, na kojoj je sudjelovalo ukupno 18 članova, većina se složila kako postoje stereotipi u društvu. Članovi su posebno navodili kako ih se doživljava kao bespomoćne osobe koje treba sažalijevati. Za stereotipe unutar obitelji navode kako ih se smatra bespomoćnima, zahtjevnima, prema njima se odnose previše zaštitnički te se podcjenjuju njihove sposobnosti za samostalno obavljanje određenih poslova. Na osobnom i partnersko/bračnom planu, percepcija i iskustva nekih članova je doživljaj njih kao nepoželjnih partnera koji neće biti u stanju obavljati svakodnevne kućanske poslove. Na poslovnom planu naveli su postojanje stereotipa kako nisu u stanju samostalno i u rokovima obaviti zadani posao te kako će često biti odsutni radi bolovanja.

Udruga slijepih Nova Gradiška provela je anketiranje s 32 osobe s invaliditetom, kao i 30 osoba bez invaliditeta s područja grada Nove Gradiške. Očekivano, osobe s invaliditetom su najmanje zadovoljne stupnjem zaposlenosti te uključenosti u politički život. Osobe bez invaliditeta su prosječnom ocjenom od 2,66 (na ljestvici od 1 do 5) ocijenile zadovoljstvo zastupljenošću problema i potreba osoba s invaliditetom u medijima. 25 ili 83,33 % smatra da osobe s invaliditetom imaju jednake mogućnosti zapošljavanja kao i osobe bez invaliditeta, a 5 ili 16,66 % osoba izjavilo je kako osobe s invaliditetom nemaju jednake mogućnosti zapošljavanja jer zbog invalidnosti ne mogu raditi, često su na bolovanjima, postoji nepovjerenje i mišljenje da su neprecizni i često odsutni zbog bolovanja. Gore navedene tvrdnje ukazuju da osobe bez invaliditeta u zajednici nisu dovoljno osviještene o pravima i potrebama ciljane skupine.

U Tablici 2. je prikazano zadovoljstvo stupnjem uključenosti u društveni život zajednice anketiranih osoba s invaliditetom s područja Brodsko-posavske i Požeško-slavonske županije:

Kategorija	SREDNJA OCJENA	NAJČEŠĆA OCJENA
Sportske aktivnosti	3,35	3
Kulturni život	3,26	3
Ekonomska uključenost (zaposlenost)	2,26	1
Odgovno-obrazovna	2,95	3
Politički život	2,28	1

PREPORUKE

- Podizati razinu svijesti o osobama s invaliditetom kao aktivnim članovima društva preko medija, edukacija, seminara, javnih tribina i drugih javnih događaja.
- Podizati razinu svijesti osoba s invaliditetom o njihovim pravima i mogućnostima sudjelovanja u društvenom i političkom životu preko medija, edukacija, seminara, javnih tribina i drugih javnih događaja.
- Redovito upoznavati javnost o pozitivnim primjerima uključenosti OSI kroz suradnju s osobama s invaliditetom i organizacijama civilnog društva.
- Omogućiti neposredne kontakte između osoba s invaliditetom i osoba bez invaliditeta u školsko-obrazovnom sustavu, kroz organizaciju javnih sportskih i kulturnih događaja.
- Koristiti sredstva javnog informiranja kako bi se dodatno osvijestila javnost i pozitivno utjecalo na stavove građana o jednakopravnosti osoba s invaliditetom.
- Informirati poslodavce o poticajnim mjerama zapošljavanja osoba s invaliditetom.
- Nastaviti rad na izradama lokalnih strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za iduće razdoblje kako bi se, prema utvrđenom planu, kontinuirano nastavile aktivnosti u cilju zaštite osoba s invaliditetom.

Praćenje provedbe članka 25. Zakona o zaštiti potrošača - osnivanje savjetodavnih tijela

Cilj zagovaranja: poticanje osnivanja savjeta za zaštitu potrošača javnih usluga u šest ciljnih gradova u Osječko-baranjskoj, Brodsko-posavskoj i Požeško-slavonskoj županiji.

Cilj praćenja: praćenje provedbe članka 25. Zakona o zaštiti potrošača (osnivanje savjetodavnih tijela u šest ciljnih gradova na području Osječko-baranjske, Brodsko-posavske i Požeško-slavonske županije)

Ciljna skupina: gradovi, institucije, predstavnici organizacija civilnih društava za zaštitu potrošača, građani/korisnici javnih usluga.

Područja fokusa: zaštita potrošača javnih usluga - u šest ciljnih gradova u Osječko-baranjskoj, Brodsko-posavskoj i Požeško-slavonskoj županiji.

Republika Hrvatska definirala je politiku zaštite potrošača kao jednu od prioritarnih politika. Glavni je cilj te politike, koji je dio strateškog cilja EU-a, da svi građani EU-a mogu uživati/koristiti visoke standarde zaštite potrošača na nacionalnom i na zajedničkom tržištu EU-a. U posljednjih deset godina u Hrvatskoj je uspostavljen institucionalni okvir za zaštitu potrošača, donesen strategijski dokument Nacionalni program zaštite potrošača te je nacionalno zakonodavstvo usklađeno s europskim zakonodavstvom. Nacionalnim programom zaštite potrošača za razdoblje 2013. do 2016. predviđena je aktivnija uloga jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u provedbi politike zaštite potrošača, kako bi se ispunio opći cilj Nacionalnog programa podizanje znanja o pravima potrošača i jačanje uloge potrošača na tržištu. Novi Zakon o zaštiti potrošača (ZZP) iz 2014. godine propisao je da su jedinice lokalne samouprave dužne na svom području poduzimati mjere i aktivnosti iz svoje nadležnosti u području zaštite potrošača, a posebno informirati i provoditi izobrazbu potrošača, organizirati savjetovanje potrošača, inicirati i podupirati projekte udruga koji unapređuju i promiču prava potrošača na lokalnoj razini.

Suradnja s udrugama za zaštitu potrošača trebala bi pridonijeti rješavanju problema potrošača od lokalnog značaja, kao što je područje komunalnih usluga. Potpora koju jedinice lokalne i regionalne samouprave pružaju udrugama za savjetovanje potrošača je osim omogućavanja prostora za djelovanje udruge, i imenovanje i sudjelovanje predstavnika udruge za zaštitu potrošača u radu savjetodavnog tijela koje odlučuje o pravima i obvezama potrošača javnih usluga, kako je to propisano člankom 25. ZZP-a. Kako bi ustanovili kako teče proces osnivanja savjetodavnih tijela u jedinicama lokalne samouprave u šest ciljnih gradova na području Osječko - baranjske, Brodsko - posavske i Požeško - slavonske županije (Osijek, Beli Manastir, Slavonski Brod, Nova Gradiška, Pakrac i Lipik), odlučili smo provesti istraživanje.

Proces praćenja usmjeren je na ostvarenje primarnih i sekundarnih indikatora praćenja provedbe članka 25. ZZP-a. Primarnim indikatorima kroz mjerenje odnosa između broja osnovanih savjetodavnih tijela i broja upućenih zahtjeva jedinica lokalne samouprave prema udrugama za zaštitu potrošača za imenovanje predstavnika u Savjet za zaštitu potrošača, željeli smo, osim samog broja osnovanih savjeta, utvrditi i ispunjenost uvjeta propisanih zakonom vezano uza sastav tog tijela. Dodatno smo željeli doznati je li Tržišna inspekcija Ministarstva gospodarstva izvršila inspekcijski nadzor primjene članka 25. ZZP-a te izrekla mjere u odnosu na Savjete za zaštitu potrošača. Sekundarni cilj praćenja bio je utvrditi razinu zadovoljstva članova Savjeta radom tog tijela i razinu zadovoljstva udruga za zaštitu potrošača te razinu zaštite potrošača javnih usluga radom Savjeta. Da bi ostvarili ciljeve praćenja, izrađeni su dopisi i upitnici prema jedinicama lokalne samouprave i Tržišnoj inspekciji, pripremljena dva anketna upitnika prema udrugama za zaštitu potrošača i članovima Savjeta i obavljena dva polustrukturirana intervjua s članicama Savjeta.

I. Osnivanje i zadovoljstvo radom osnovanih Savjeta za zaštitu potrošača

Prikupljanje podataka započelo je u listopadu 2015. godine te je poštom poslano ukupno 17 dopisa i upitnika: 6 upitnika tijelima lokalne samouprave - gradovima, 2 upitnika inspekciji Ministarstva gospodarstva - Inspekciji za zaštitu potrošača, 3 anketna upitnika udrugama za zaštitu potrošača te 6 upitnika članovima Savjeta za zaštitu potrošača. Budući da je odziv bio slab, ponovili smo slanje upitnika u svibnju 2016. godine putem e-maila na adrese čije odgovore nismo dobili te smo telefonski kontaktirali članove Savjeta do čijih kontakata smo uspjeli doći.

Od šest jedinica lokalne samouprave kojima su upućeni dopisi i upitnici, odgovor je dostavila samo jedna. U Gradu je osnovan Savjet koji čine tri člana, dva člana su predstavnici upravnih tijela Grada, a jedan član predstavnik je udruge za zaštitu potrošača, dakle sastav Savjeta sukladan je članku 25. ZZP-a. Prema sastavu Savjeta, jasno je da je jedinica lokalne samouprave uputila zahtjev udrugama za zaštitu potrošača za imenovanje njihova predstavnika u Savjet za zaštitu potrošača javnih usluga. Rad i mišljenje Savjeta su transparentni, a odluke Grada kojima se odlučuje o pravima i obvezama potrošača javnih usluga donose se na transparentan, objektivan i nediskriminirajući način.

U svom odgovoru Ministarstvo gospodarstva, Uprava za inspekcijske poslove u gospodarstvu, navodi da tržišni inspektori Ministarstva gospodarstva postupaju po predstavkama potrošača i po godišnjem planu rada te da na području Područne jedinice Osijek nisu obavljali inspekcijski nadzor primjene članka 25. ZZP-a niti su po istom članku primljene prijave.

Dvije udruge za zaštitu potrošača uključile su se u anketu. Prema popisu udruga koje aktivno djeluju u području zaštite potrošača koji je Ministarstvo gospodarstva objavilo na svojim službenim web stranicama, na području triju županija i 6 ciljanih gradova na kojima se provodio monitoring, registrirane su samo dvije udruge, obje u Osječko - baranjskoj županiji. Jedna od njih sudjeluje u radu Savjeta u Osijeku, a druga ne sudjeluje. Zadovoljstvo radom Savjeta ocijenili su ocjenom vrlo dobar. Smatraju, međutim, da rad Savjeta samo djelomično utječe na zaštitu potrošača, a da je utjecaj Savjeta na donošenje cijene javne usluge mali. Druga udruga, premda ne sudjeluje u radu Savjeta jer nema svog predstavnika, prati rad Savjeta. Nezadovoljni su radom Savjeta, smatraju da Savjet ne pruža dodatnu zaštitu potrošačima, a kad je u pitanju utjecaj na donošenje cijene javne usluge smatraju da je vrlo mali, gotovo nikakav.

Zanimljivi su podaci prikupljeni polustrukturiranim intervjuom s dvjema članicama Savjeta za zaštitu potrošača iz dvaju različitih gradova. Mišljenje članice Savjeta iz grada koji se odazvao anketi, značajno se razlikuje od mišljenja koje je predmetna jedinica lokalne samouprave iznijela u upitniku. Članica Savjeta nezadovoljna je radom Savjeta, a kao razlog navodi da višegodišnji rad Savjeta postao s godinama formalan i suprotan interesima potrošača koje predstavlja, posebno u zadnje četiri godine (2011. - 2015.).

U prilog tomu navodi kako nema dovoljno vremena da promisli prije donošenja mišljenja te da prostora za prijedloge unutar rada Savjeta i ima i nema. Kad je u pitanju svrsishodnost rada Savjeta, ističe da u više slučajeva Savjet nije sazivan, a odluke su donesene bez njegova mišljenja. Neke su odluke donesene i suprotno mišljenju Savjeta. Budući da su dva člana Savjeta djelatnici gradske uprave, vrlo im je lako nadglasati jednog člana predstavnika potrošača, što se često događalo. Iz toga proizlazi i zaključak da se mišljenja udruga za zaštitu potrošača prilikom donošenja pojedinih odluka ne prihvaćaju. Kako bi se unaprijedilo postojeće stanje, predlaže unapređenje zakonodavnog okvira, značajno poboljšanje provedbe zakona, osnivanje inspektorata za sva područja, češću provedbu inspeksijskog nadzora te izricanje kazne za sve prekršitelje.

Druga članica Savjeta zadovoljna je njegovim radom. Smatra da je rad Savjeta svrsishodan, da ima dovoljno vremena za promišljanje prije donošenja određenog mišljenja te da ima prostora za prijedloge unutar rada Savjeta. Navodi da rad Savjeta djelomično utječe i na zaštitu potrošača te da se mišljenja udruge za zaštitu potrošača djelomično prihvaćaju prilikom donošenja pojedinih odluka i nema preporuka za unapređenje.

Osnovni problem provedenog monitoringa je nedostatak prikupljenih podataka. Mreža udruga koje aktivno djeluju u području zaštite potrošača neravnomjerno je teritorijalno raspoređena na području Hrvatske. Nepokrivenost udrugama ovog tipa pose-

bice se ističe na području zapadne Slavonije i Like. Jedinice lokalne samouprave na područjima provedbe monitoringa nisu pokazale interes niti su se uključile u anketiranje unatoč opetovanim molbama, dopisima i telefonskim pozivima. Iz svega zaključujemo da nije došlo do odgovarajućeg razvoja politike zaštite potrošača na lokalnoj razini. Neke jedinice lokalne samouprave barem djelomice promiču zaštitu potrošača na svom području, a u nekim se aktivnosti na području zaštite potrošača trebaju značajno intenzivirati. Izostanak aktivnosti u provođenju politike zaštite potrošača, pa tako i osnivanje Savjeta za zaštitu potrošača, nerijetko je povezan s nepostojanjem lokalnih udruga za zaštitu potrošača.

PREPORUKE

- S obzirom na to da lokalne udruge i savjetovališta za potrošače rješavaju upravo lokalne probleme potrošača, suradnja i partnerstvo s jedinicama lokalne i područne samouprave više je nego potrebna.

- Stoga je nužno pronaći nove modele suradnje za značajnije uključivanje jedinica lokalne samouprave kako bi se učinkovitije rješavali lokalni problemi korisnika javnih i komunalnih usluga.

- Nužno je stvaranje poticajnijeg okruženja za daljnji razvoj civilnog društva na lokalnoj razini, među kojima su i lokalne udruge za zaštitu potrošača, pružanje jače financijske potpore radu tih udruga, provedba zajedničkih projekata usmjerenih informiranju i edukaciji potrošača, osobito u dijelu javnih i komunalnih usluga.

5. ZAKLJUČAK

Kvalitetni analitički postupci u srži su učinkovitog praćenja javnih politika. Ovim izvještajem i projektom nastojali smo osnažiti analitičke vještine lokalnih dionika hrvatske antidiskriminacijske politike i pokazati kako se praćenje može pozitivno odraziti ne samo na upravljanje nego i na zagovaranje javnih politika. Kvalitetno provedeni postupci prikupljanja i analize podataka zagovarateljima dobrog upravljanja daju podlogu za aktivnosti kojima će spriječiti potencijalno štetan utjecaj na uspješnost provedbe antidiskriminacijske politike, a od provoditelja tražiti pokretanje rezervnih mehanizama i osiguranje odgovornosti za ishode (ne)provedbe predviđenih mjera. Također, dobro provedeno praćenje uvećava snagu zagovaranja jer uvodi novu perspektivu na sadržaj i provedbu antidiskriminacijske politike, a zagovarateljima promjene pomaže u osiguranju potpore drugih zainteresiranih dionika.

Europsku uniju čini 28 zemalja članica koje su odlučile postupno povezivati svoja znanja, resurse i sudbine. Zajednički su, tijekom razdoblja proširenja u trajanju od 50 godina, izgradile zonu stabilnosti, demokracije i održivog razvoja, zadržavajući pritom kulturalnu raznolikost, toleranciju i osobne slobode. Europska unija posvećena je dijeljenju svojih postignuća i svojih vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica.

**Ovaj projekt financira Europska unija
Projekt sufinancira Ured za udruge Vlade RH**

CENTAR ZA MIR, NENASILJE I LJUDSKA PRAVA – OSIJEK

Trg Augusta Šenoae 1
HR-31 000 Osijek
Tel: ++ 385 31 206 886
Fax: ++ 385 31 206 889
e-mail:
centar-za-mir@centar-za-mir
web:
www.centar-za-mir.hr

INFORMATIVNO
PRAVNI
CENTAR

INFORMATIVNO PRAVNI CENTAR

Ante Starčevića 63
HR-35 000 Slavonski Brod
Tel/Fax:
+385 35 448 533; + 385 35 449 715
Petrova 2B,
HR-10 000 Zagreb
Tel/Fax: + 385 1 4678 750
e-mail: info@ipc.com.hr
web:www.ipc.com.hr

SRPSKI
DEMOKRATSKI
FORUM

SRPSKI DEMOKRATSKI FORUM

Draškovićeva 25
HR-10 000 Zagreb
tel: ++385 1 4921 862
fax: ++385 1 4921 827
e-mail: zagreb-sdf@sdf.hr
PODRUŽNICA PAKRAC
Osječka 2
HR-34 550 Pakrac
tel/fax: ++385 34 412 825
e-mail: pakrac-sdf@sdf.hr
web: www.sdf.hr

Europska unija

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZA UDRUGE

Ova publikacija je izrađena uz financijsku potporu
Europske unije i Ureda za udruge Vlade RH.
Sadržaj ovog dokumenta je isključiva odgovornost Centra za mir Osijek.